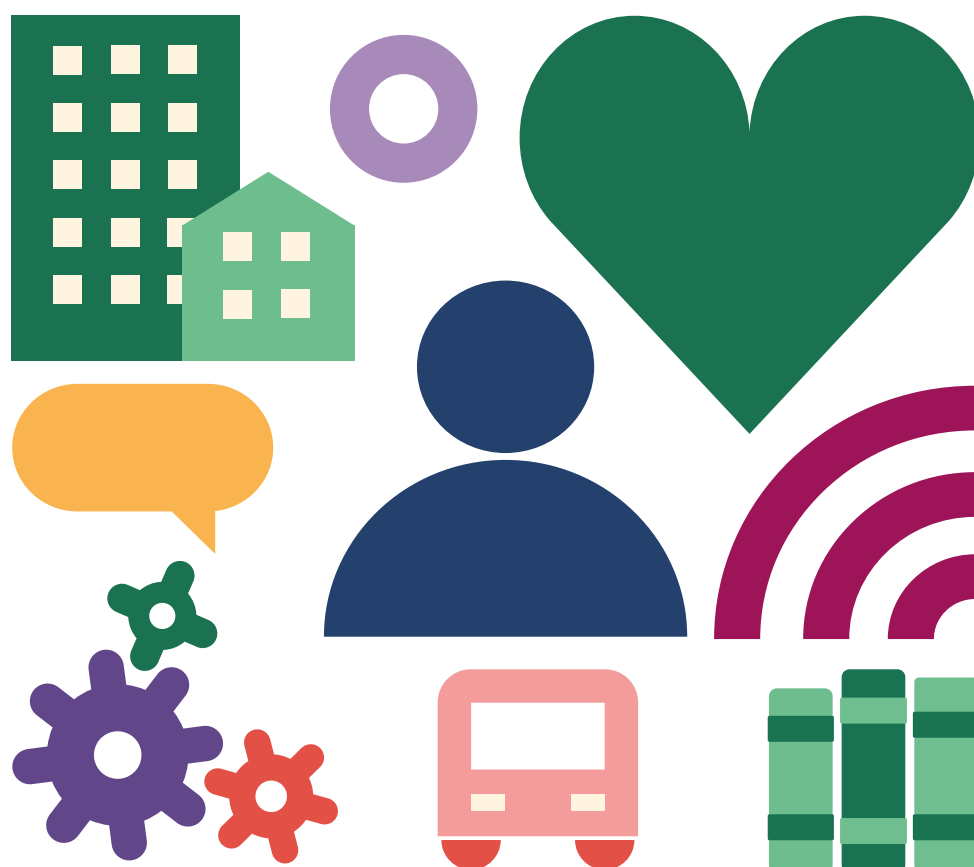

Mål och budget

Planperioden 2025-2027

REGION
SÖRMLAND

Innehåll

Inledning	3
Politisk inriktning	4
Översikt över verksamheten	10
Ekonomiska förutsättningar	27
Plan för måluppfyllelse	40
Ägardirektiv	47
Intern kontroll	48
Program för uppföljning av privata utförare	50
Avgiftsbilaga	52

Inledning

En budget för fortsatt omställning

Halvvägs in i mandatperioden börjar vi se effekterna av de senaste två årens tuffa beslut och prioriteringar. Region Sörmland har aldrig tidigare genomgått så stora förändringar på så kort tid.

Förändringarna hade inte varit möjliga utan ett modigt politiskt ledarskap och medarbetare på alla nivåer som gör sitt absolut bästa, varje dag. Dessa förändringar påverkar såväl medarbetare som invånare direkt och indirekt.

Moderaterna, Vård för Pengarna, Kristdemokraterna och Centerpartiet presenterar ännu en omställningsbudget som syftar till att skapa en långsiktigt hållbar ekonomi för Region Sörmland. Budgeten innehåller konkreta åtgärder och prioriteringar för att minska underskottet, effektivisera verksamheten och samtidigt fortsatt erbjuda kvalitativa tjänster till regionens invånare. Vi befinner oss i ett skede där fortsatta förändringar krävs. Den här budgeten markerar ytterligare ett viktigt steg på vägen mot en hållbar och stabil framtid för hela regionen.

Vi tar ansvar för att skattemedlen hanteras på bästa sätt och att skattenivån ska vara fortsatt oförändrad. Vi har fortsatt fokus på minskad byråkrati och effektiv administration. Vår största kostnad är och förblir personalkostnader, vilket i slutändan kräver att vi fortsatt behöver minska antalet medarbetare för att nå en ekonomi i balans. Möjligheterna att öka intäkterna genom att bland annat sälja mer vård, hyra ut regionens lokaler samt se över avgifter behöver särskilt beaktas. En annan prioritering är den intensifierade utvecklingen av Nära vård.

Regionen står fortsatt inför ett stort antal utmaningar som vi tillsammans tar oss an med regionens och invånarnas bästa för våra ögon. Vi är stolta över allt bra som regionen levererar i form av sjukvård, kultur, utbildning och tjänster till sörmlänningarna. Nu jobbar vi vidare efter visionens inriktning; Hela livet i hela Sörmland.

Christoffer Öqvist
Moderaterna

Tomas Borin
Vård för Pengarna

Lars Lundqvist
Kristdemokraterna

Mattias Claesson
Centerpartiet

Politisk inriktning

Ekonomisk omställning för hållbar och långsiktig utveckling

För att säkerställa en långsiktig och hållbar ekonomi genomförs kraftfulla åtgärder för att minska underskottet. Dock är takten i genomförandet av besparingsbesluten inte tillräcklig för att möta de utmaningar som föreligger. Därför behöver arbetet med att genomföra förändringar ske i en betydligt snabbare takt. Den fastlagda planen för att hantera underskottet omfattar konkreta åtgärder som möjliggör en ekonomi i balans.

För att minska underskottet och skapa en ekonomi i balans finns det en strukturerad plan baserad på flera centrala principer framtagen av en politisk beredningsgrupp med representation från samtliga partier. De vägledande principerna i planen är i olika delar genomförda eller är på väg att genomföras. Planen syftar till att optimera investeringar, effektivisera resursanvändningen och skapa en balans mellan långsiktiga behov och omedelbara åtgärder. Nedan följer en sammanfattning av de nyckelprinciper som ligger till grund för regionens strategi.

- Alla pågående strategiska byggprojekt ska färdigställas i enlighet med nuvarande planer.
- De strategiska utrustningsinvesteringarna löper vidare enligt den befintliga planen.
- Vi ser över hur vi investerar i hjälpmedel.
- Vi kommer att undersöka möjligheterna att förlänga livslängden på befintlig utrustning och uppgradera den, i stället för att genomföra nya reinvesteringar. Detta påminner om Trafikverkets metod, där steg 1 och 2 åtgärder prioriteras för att förlänga livscykeln och minska behovet av stora nyinvesteringar.
- Vi överväger leasing som ett alternativ till direkta investeringar, vilket kan ge oss större flexibilitet och lägre initiala kostnader.

- IT-verksamhetens ansvar tydliggörs.
- Den årliga investeringsramen får inte överstiga 400 miljoner kronor per år för att den långsiktiga ekonomiska planen ska hålla.
- Långsiktiga fastighetsplaner för Kullbergsska sjukhuset, Nyköpings lasarett och Mälarsjukhuset behöver utarbetas i takt med att de strategiska investeringarna slutförs.
- Reducera antalet organisationer och nätverk Region Sörmland är medlem i.

Regionfullmäktige har beslutat om en ny styrmodell. Den nya styrmodellen är ett resultat av ett positivt och gemensamt arbete inom beredningsgruppen, där alla partier har bidragit konstruktivt till att forma en tydlig riktning för regionens utveckling. Genom detta samarbete har det enats om tre centrala målområden som kommer att vägleda arbetet.

Det första målet är att säkerställa att Region Sörmland bedriver en jämlik, tillgänglig, kvalitativ och effektiv verksamhet. Det andra målet fokuserar på att använda våra resurser på ett hållbart och effektivt sätt. Slutligen prioriteras också hälsofrämjande och förebyggande arbete för att långsiktigt förbättra hälsan hos våra invånare. Dessa mål kommer att stärka verksamheten och skapa ett stabilt fundament för framtiden.

Medicin- och kirurgidivisionerna har under de tjugo år som vi varit organiserade i denna form aldrig nått en budget i balans. Dessa divisioner är också regionens största, vilket gör dem extra viktiga att fokusera på för att nå en ekonomi i balans. Ett fortsatt förändringsarbete i dessa divisioner är nödvändigt för att regionen som helhet ska kunna följa den långsiktiga ekonomiska planen.

I fördelningen av ekonomiska resurser är vi därför nu tvungna att utöver besparingskrav på sjukhusvården också minska våra utgifter för övriga verksamheter. Exempel på det är minskat anslag till nämnden för kultur, utbildning och friluftsverksamhet, regionala utvecklingsnämnden samt central administration.

Det genomförs just nu en omfattande översyn av Region Sörmlands avgifter, något som inte har gjorts på många år. Målet är att sammanställa ett samlat dokument som ger en tydlig överblick över samtliga avgifter inom regionens verksamheter. Denna genomgång är en viktig del i vårt arbete med att säkerställa rättvisa och aktuella avgiftsnivåer, samt att skapa bättre transparens och underlag för framtida beslut.

Hjälpmedelscentralen i Sörmland ska trygga en god, effektiv och lättillgänglig hjälpmedelsförsörjning för länets invånare. Personer med olika funktionsnedsättningar ska kunna vara aktiva, göra egna val och därmed kunna vara delaktiga i samhället.

Hur framtidens hjälpmedelscentral ska utformas utreds för närvarande. En särskild utredning kring hjälpmedel ska också genomföras i syfte att förtydliga ansvar och avgiftsnivåer.

DIGITALISERING SOM BIDRAR TILL STÖD OCH UTVECKLING

En önskvärd verksamhetsutveckling är att de digitala verktygen bidrar till att förenkla och förbättra tillgängligheten till tjänster och stöd. Genom att utveckla och använda digitala lösningar kan invånarna få snabbare och mer effektiv service, samtidigt som det skapas smidigare kontaktvägar och enklare tillgång till information. Målet är att digitaliseringen ska stärka både medborgarnas upplevelse och verksamhetens kvalitet, med ökad transparens och tillgänglighet som centrala delar.

1177 via telefon ska vara det enda numret som sörmlänningen ska använda för icke akuta

vårdkontakter till regionens vårdinrättningar. Detta innefattar bland annat kontakt för rådgivning, vårdcentralsbesök och mottagningsbesök. Förändringen ska ske så snart som möjligt dock senast årsskiftet 2025–2026, samt föregås av en utredning som belyser ansvarsfördelning och resursfördelning.

RSIT ska framöver fungera som ett strategiskt verktyg med ett tydligare och mer definierat uppdrag. Tidigare har IT-verksamheten i alltför hög grad styrts av enskilda beställningar, vilket har begränsat dess potential. Den nya inriktningen syftar till att stärka styrningen av IT-verksamheten.

HELA LIVET I HELA SÖRMLAND

Vi är stolta över att kunna presentera Region Sörmlands nya vision: "Hela livet i hela Sörmland." Denna vision har vuxit fram genom ett nära och konstruktivt samarbete över partigränser, där alla har arbetat mot ett gemensamt mål. Visionen symboliserar en stark enighet och ett gemensamt ansvar för att skapa ett hållbart, inkluderande och hälsofrämjande Sörmland, där varje individ ges möjlighet till ett gott liv från början till slut. Genom detta långsiktiga perspektiv förenas vi i ambitionen att göra regionen bättre för alla, oavsett var i livet eller var i Sörmland man befinner sig.

BEREDSKAPSPLAN MED ROBUSTHET

Region Sörmland ska upprätthålla en robust och omfattande beredskapsplan för att säkerställa att regionen är väl förberedd för kriser och extraordinära händelser. Region Sörmland behöver dessutom identifiera vilka frivilliga försvarsorganisationer och brukarorganisationer som kan bli aktuella att samverka med. Några exempel på områden som detta kan beröra är medverkan i totalförsvarets sjukvård och civilbefolkningens skydd i krig, framförande av fordon, samband och kommunikation samt ledning och samverkan.

Medarbetare – navet i regionen

Regionens alla verksamheter har under vår mandatperiod jobbat målmedvetet och intensivt med kostnadsbesparingar. Vår största kostnad är och förblir personalkostnader, vilket i slutändan kräver att vi fortsatt behöver minska antalet medarbetare för att nå en ekonomi i balans. Vi i den styrande koalitionen har lagt ett förslag på att minska personalstyrkan med 3,5% som en del i det tidigare lagda varslat. Alla verksamheter berörs, om än i varierande grad. Procentuellt kommer största minskningen ske av icke vårdnära personal, men även vårdnära personal kommer beröras.

Det politiska målet att sjukvårdspersonal ska arbeta högst två helger av fem har inneburit högre kostnader. Reglerna om dygnsvila har också blivit en pusselbit att anpassa sig till i schemapusslet. Att jobba två helger av fem har även kunnat försvåra planeringen för så kallade "varannan-veckas-föräldrar". Detta politiska mål kommer därför tas bort. Verksamheter kan om de önskar fortsätta lägga scheman med två arbetshelger av fem, men det kommer inte vara ett krav från politiken.

Ett koncept med flexibel arbetsplats kommer att introduceras. I samråd med närmaste chef kan en del medarbetare erbjudas möjligheten att arbeta upp till 49% av arbetstiden i hemmet och övrig tid på regionens kontor. Detta underlättar livspusslet för flera medarbetare och möjliggör en minskning av lokalkostnader genom ett minskat behov av fasta kontorsplatser. Konceptet förväntas också vara attraktivt vid rekrytering.

Kompetensutveckling är viktigt för Region Sörmland och för den enskilde medarbetaren. Det kommer även fortsättningsvis finnas möjlighet för sjuksköterskor att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterskor inom yrkeskategorier Region Sörmland efterfrågar.

Arbetet med att minska antalet inhyrda sjuksköterskor inom hälso- och sjukvården har varit mycket framgångsrikt, och det pågår ett aktivt arbete för att minska antalet hyrläkare. Region Sörmland strävar efter att minska beroendet av hyrpersonal till förmån för egna medarbetare, då detta ger bättre kontinuitet, stabilitet, effektivitet och kunskapsuppbyggande i verksamheterna. Hyrpersonal ses som ett komplement för att täcka upp vid behov, men ska inte användas som ordinarie arbetskraft. Målet är att kostnaderna för inhyrd personal ska ligga på maximalt 2% av de totala personalkostnaderna, vilket är ett gemensamt mål för alla regioner i Sverige.

Vård och förebyggande hälsa

Sörmlänningens egenvård och livsstilsförändring för ökad livskvalitet är centralt för en bättre hälsa. Våra medborgare ska kunna inhämta kunskap för egenvård och hur de bäst förebygger ohälsa. Det hälsofrämjande arbetet behöver vävas in och prioriteras i verksamheten. När regionen informerar och annonserar i olika medier bör det i lämpliga fall inkluderas en fras som uppmuntrar sörmlänningen till egenvård.

Hälsofrämjande arbete är viktigt genom hela livet. Från livets början, där mödravårdscentraler, barnavårdscentraler och familjecentraler spelar en central roll i att stötta familjer och föräldrar i deras roll. Ungdomsmottagningarna finns för att hjälpa ungdomar som står inför en alltmer komplex tillvaro. När vi sedan blir vuxna och äldre tar primärvården över ett stort ansvar för att möta de behov som uppstår med åldrandet. Ett utökat samarbete med civilsamhället är också viktigt för att motverka ofrivillig ensamhet.

Vi eftersträvar en modern, flexibel och trygg personcentrerad sjukvård med effektivt omhändertagande på rätt vårdnivå. Primärvården är första linjen för sörmlänningen. En fast vårdkontakt genererar en säker och trygg vård. Kontinuiteten gynnar både patienten och medarbetaren då vårdresurserna riktas rätt genom kloka kliniska val som följs upp. Primärvårdens resurser ska prioriteras så att de kan utveckla sitt arbete och vara drivande i förflyttningen mot Nära vård.

Med ett personcentrerat arbetssätt ska sörmlänningen känna trygghet i kontakten med vården. Vården ska vara sömlös genom samverkan mellan vårdcentralerna, specialistsjukvården och kommunerna. Den specialiserade vården tar vid när patienten behöver akutvård, avancerade undersökningar, behandlingar eller omfattande ingrepp.

Vi är i ett mycket ansträngt ekonomiskt läge och då är det viktigt att resurserna nyttjas på rätt sätt. Medarbetares tid och kompetens ska användas effektivt, vård och omsorg ska bedrivas kostnadseffektivt samt att hälso- och sjukvården som helhet utformas på ett robust och hållbart sätt. Säkerställandet av att fler sörmlänningar får den vård de behöver i tid är en av regionens viktigaste uppgifter inom hälso- och sjukvårdspolitiken.

Framöver ska vårdkapacitet – inte antalet vårdplatser – utgöra det centrala riktmärket för vårdens tillgänglighet.

Vården är i en förändringsresa där det ställs högre krav på bland annat tillgänglighet och digitalisering. Det nya vårdinformationsstödet, som ska införas under våren, innebär ett systemskifte, vilket underlättar och sparar dokumentationstid för medarbetare. Det blir också lättare att planera besöket och hitta information om patienten. Vårdinformationsstödet möter de förväntningar som ställs på ett modernt informationsstöd.

PSYKISKT MÅENDE

Samarbetet med kommunerna kring barn och ungas psykiska mående behöver fortsätta utvecklas. Nära samarbete med elevhälsan, ungdomsmottagningarna, samtalsmottagningar och barn- och ungdomspsykiatri är avgörande. God tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatri ska säkerställas för de barn och unga som är i behov av akut vård. Detta är en prioriterad fråga i arbetet med Nära vård.

När vi mår dåligt psykiskt är det viktigt att vi får hjälp. Första linjens psykiatri sker i primärvården. Efter en första bedömning får man antingen hjälp inom primärvården eller remitteras vidare till psykiatri. Psykiatrins arbete med att utveckla sina arbetsmetoder uppmuntras, där öppenvård och psykiatriska hemvårdsteam är goda exempel. Detta för att möta det ökade behovet av vård samtidigt som våra resurser är begränsade.

1177.SE OCH VÅRDKONTAKT DIREKT

De digitala vårdsystemen ska erbjuda rådgivning och olika typer av vård. Utvecklingen av digitala möjligheter ökar tillgängligheten och styr mot att vårdkontakten ska vara digital först och fysisk när det behövs. 1177.se och Vårdkontakt direkt ska vara den naturliga och enkla vägen in till vården.

UTHYRNING AV OPERATIONSSALAR OCH ÖKAD SÅLD VÅRD

På sjukhusen finns idag nybyggda och därmed några av Sveriges modernaste lokaler, som möjliggör nya arbetssätt utan begränsningar. För att öka effektiviteten i användningen av dessa lokaler vill vi öppna upp för uthyrning när de inte används. Andelen såld vård bör ökas för att förbättra både vårdkvaliteten och regionens ekonomi.

Förflyttning mot Nära Vård

Nära vård innebär ett förändrat arbetssätt inom hälso- och sjukvården, där regionens primärvård, den specialiserade sjukhusvården och den kommunala hemsjukvården samverkar. Kärnan i arbetssättet är ett personcentrerat förhållningssätt, där varje möte med vården utgår från individens unika behov. Målet är att skapa en sammanhållen vårdkedja som sätter individens hälsa och delaktighet i fokus, samtidigt som digitala verktyg används där det är möjligt och önskvärt för att förenkla och förbättra vården.

I Region Sörmland har samverkan mellan regionen och kommuner fördjupats genom en gemensam färdplan för Nära vård. Färdplanen utgår från den gemensamma målbilden för hur vården och omsorgen ska utvecklas fram till år 2035, som regionen och de nio kommunerna har enats om. Denna målbild har också antagits av Nämnden för samverkan kring socialtjänst och vård (NSV), vilket understryker betydelsen av ett brett samarbete för att skapa en hållbar och personcentrerad vård. Målet för 2035 är att den nära hälso- och sjukvården utförs tillsammans med den enskilde individen genom delaktighet och individens fokus. Vården ska vara nära, både genom sin fysiska och digitala tillgänglighet samt genom kontinuitet i relationerna mellan patient och vårdgivare. Det innebär att insatserna ska vara flexibla, lättillgängliga och anpassade efter individens behov, vilket i sin tur bidrar till en tryggare och mer effektiv vård och omsorg.

TILLGÄNGLIGHET OCH KONTINUITET

En förflyttning mot Nära vård behöver nu påskynas. Det är politikens uppdrag att ombesörja optimerade resurser för att stödja både vårdgivaren och medborgaren för att en trygg och patientcentrerad vård kan säkerställas. Resursförflyttningen till primärvården är en investering i ett framtida effektivare och förebyggande hälso- och sjukvårdssystem.

Vidare behövs stöd för investeringar i nödvändig digital infrastruktur för att underlätta vårdprocessen.

Som patient ska du vara delaktig i din vård. Vissa beslut om vården ska fattas tillsammans med patienten för att på bästa sätt uppnå en bättre hälsa. Tillgänglighet och kontinuitet skapar förtroende.

För att underlätta denna förflyttning behöver primärvårdens bredd bibehållas, med en mångfald av kompetenser. Detta är särskilt viktigt för patienter med komplexa eller kroniska sjukdomar.

Förflyttningar att göra:

- Från organisation till person och relation
- Från isolerade vård och omsorgsinsatser till samordning utifrån individens fokus
- Från reaktiv till proaktiv och hälsofrämjande
- Från invånare och patienter som passiva mottagare till aktiva medskapare

När alla tar ansvar för sin del i förflyttningen mot Nära vård får vi fart framåt. Politiken ska ta en tydligare roll och ett större ansvar i omställningen för att minska organisatoriska hinder. Begreppet närvård som tidigare använts tas bort och ersätts nu med Nära vård.

Hållbar regional utveckling

Sörmland är ett län med stort beroende till intilliggande län oavsett om det gäller arbete, studier, kultur eller för den delen mer specialiserad vård. Där blir kollektivtrafiken över länsgräns en möjliggörare. Regionaltågssystemet Mälartåg är i ständig utveckling för att möta resenärernas behov. Det är dock ett skört system där flera av orsakerna till störning för resenärerna beror på brister i anläggningen eller obehöriga på spåret. "En bättre sits", en arbetsgrupp under samarbetet i Mälardalsrådet, har lämnat över den systemanalys som de tagit fram gemensamt. Den visar på hur viktigt det är att komma fram med beslut om åtgärder som gör spåranläggningen robustare, utöver de prioriterade satsningar i större åtgärder som också behövs.

Region Sörmlands behov av att minska kostnader är något som nu även når området regional utveckling. Det kommer innebära behov av att omvärdera och prioritera i uppdragen så att mesta möjliga nytta kommer ut av de medel som finns tillbuds.

Ett ytterligare närmande mellan regionens kulturverksamheter och hållbar regional utveckling är önskvärt och positivt. Det finns interna synergier men än mer i fråga om att kulturen, näringsliv och folkhälsa är tätt förknippade med varandra.

Länsplan för regional transportinfrastruktur anger inriktningen och beslut om investeringar i infrastruktur. För Region Sörmlands egna verksamheter finns ett stort behov av bra samband mellan våra sjukhusorter. När sörmlänningen är i behov av vård som kräver sjukhusens insatser är goda vägförbindelser av vikt. En ökad prioritering i planen skulle också stödjas av att dessa tre orter också är nodstäder i Strukturbild Sörmland.

En omdaning av ALMI är beslutad och kommer att innebära för Region Sörmland att vi framöver kommer att tillhöra det ALMI bolag som omfattar NUTS 2 området Östra Mellansverige.

Området kollektivtrafik ska nu rulla i de avtal som finns tecknade. Ett reviderat sjukresereglemente innebär att den särskilda kollektivtrafiken får ett mer anpassat reglemente som tydliggör rättigheter och skyldigheter. Förändringen att också ha möjlighet för den som är berättigad sjukresa att få ersättning för egen bil följs upp.

Ett levande kulturliv i hela Sörmland

Med de ekonomiska utmaningar som regionen står inför krävs en omställning för att säkerställa att kulturen fortsätter att utvecklas och vara tillgänglig för alla invånare. Den frihet och mångfald som kulturen representerar ska värnas, men för att framtids-säkra kulturlivet behövs en öppenhet för nya sätt att arbeta, tänka och organisera verksamheten.

De kommande åren kommer att präglas av svåra ekonomiska beslut, där kulturen inte är undantagen. Tydliga prioriteringar och en översyn av kostnader inom hela kultursektorn är nödvändiga. Trots behovet av besparingar ska ett rikt kulturutbud fortsätta erbjudas genom att anpassa verksamheterna och satsa på långsiktiga lösningar.

Framtidens kulturliv bygger på samarbete och nytänkande. Genom att stärka samarbetet mellan regionen, kommunerna, civilsamhället, privata företag och de Kulturella och Kreativa Branscherna (KKB) kan ett mer hållbart kulturliv skapas. Detta möjliggör att resurser kan delas, kostnader minskas och samtidigt upprätthålls ett levande och dynamiskt kulturutbud.

Anpassning och effektivisering kommer att vara ledord för de kommande åren. Regionens större kulturinstitutioner, som Sörmlands museum och Scenkonst Sörmland, har redan ett gott renommé och en bred publik. Det är viktigt att dessa institutioner fortsätter nå nya målgrupper och utvecklar strategier för att öka sina intäkter, exempelvis genom att se över biljettintäkter och entréavgifter, för att stärka sin självfinansiering. Restaurangverksamheten föreslås under en försöksperiod om tre år att drivas av regionservice, då tidigare upphandlingar inte resulterat i någon extern intressent.

Landsbygdens kulturliv behöver stärkas genom KKB, och utveckling av kulturella mötesplatser som inspirerar till kreativitet och förnyelse är en viktig del av detta arbete. Barns och ungdomars kulturutövande och deltagande är särskilt centralt, och fler plattformar där de kan vara aktiva som både skapare och konsumenter av kultur bör skapas.

Besparingarna som ligger framför innebär en nödvändig omställning för att få regionens ekonomi i balans. Denna anpassning ger också möjligheten att ompröva hur kulturen organiseras och prioriteras. Studieförbunden kommer också att påverkas av de förändrade ekonomiska förutsättningarna.

Utbildning - viktigt i livets alla skeenden

Ökna Naturbruksgymnasiet har en central roll i kompetensförsörjningen till regionens gröna näringar. För att möta framtida krav behöver skolan utveckla sina utbildningar och säkerställa att fler elever får grundläggande högskolebehörighet, något avgörande för vidare studier, exempelvis till agronom eller veterinär. Liksom tidigare står Ökna Naturbruksgymnasiet och Nynäs inför stora ekonomiska utmaningar. Underhållsbehovet är eftersatt, vilket kräver åtgärder och investeringar för en fungerande framtida verksamhet. Elevunderlaget har förändrats så att det är många fler som är i behov av särskilt stöd. För att möta dessa utmaningar finns ett behov av att ta fram en långsiktig strategi för Ökna.

Folkhögskolorna i regionen spelar en viktig roll i att möta samhällets förändrade behov. Genom sina särskilda pedagogiska metoder har de visat sig flexibla och snabba på att anpassa sina utbildningar till nya samhällsutmaningar. Den allmänna kursen på folkhögskolorna är en viktig resurs för unga som hoppat av grund- eller gymnasieskolan och erbjuder dem en andra chans. Folkhögskolorna är därmed avgörande för att stärka utbildningen och kompetensförsörjningen i regionen. Samverkan och innovation kommer att vara nyckeln till att säkerställa att kultur, utbildning och kreativitet fortsätter att utvecklas i Sörmland, även i tider av ekonomiska utmaningar. I avvaktan på att utredning om huvudmannaskap för skolorna blir klar fortsätter verksamheten som vanligt.

Dammsdalsskolans elevunderlag är för närvarande lågt. Det riskerar att på längre sikt äventyra skolans fortsatta verksamhet. Skolan måste utarbeta en långsiktig plan för hur elevunderlaget ska säkerställas.

Översikt över verksamheten

Den senaste skatteunderlagsprognosen visar på tre tydliga resultat: inflationen är nu nere vid målet, konjunkturåterhämtning är i sikte och skatteunderlaget ökar svagt under 2024 men förbättras framöver. Två år i rad har skatteunderlaget minskat Realt sett.

Konjunktoren i Sverige bedöms börja stärkas mot slutet av 2024. En stor drivkraft är hushållens konsumtion som genom sjunkande inflation och räntor i år börjat gynnas av stigande reala inkomster. Finanspolitiska satsningar stärker hushållens reala inkomster ytterligare under 2025. En förhöjd andel arbetslösa bedöms kvarstå 2025 men sysselsättningen vänder ändå upp. Bedömningen är att botten på den svenska lågkonjunkturen har nåtts och att en återhämtning är att vänta framåt. Med det sagt, det tar tid att vända utvecklingen efter de extrema effekter som den höga inflationen fick på ekonomin.

Region Sörmland har under två års tid budgeterat med negativa resultat vilket är starkt kopplat till den "pensionspuckel" som inneburit väldigt höga pen-

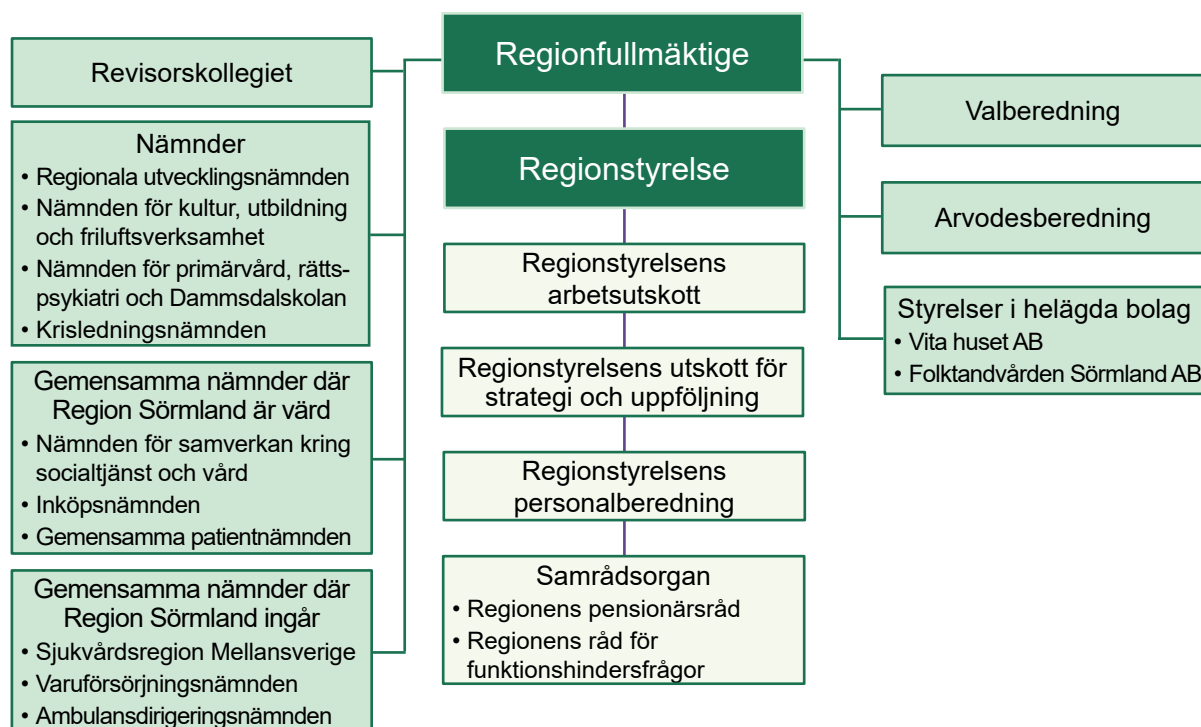
sionskostnader under åren. Pensionskostnaderna är i sin tur kopplade till inflationen som varit hög. Andra faktorer som har betydelse för de negativa resultaten är en svag skatteintäcksutveckling samt förmågan att ställa om verksamheterna till ett nytt läge efter coronapandemin. Under pandemin byggde regionen upp en organisation anpassad för pandemin och blev rikligt kompenserade av staten. När kompensationen har upphört finns ett behov av att återställa kostnaderna till tidigare nivå.

I tabellen nedan visas Region Sörmlands långsiktiga ekonomiska plan. Planen syftar till att återställa det egna kapitalet till minst 10 % och få ned låneskulden till högst 30 % under en tioårsperiod. Balanskravsresultatet ska samtidigt överstiga noll.

Långsiktig ekonomisk plan

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Verksamhetsresultat, mnkr	106	194	95	46	-42	-91	-132	-120	-146	-173
Balanskravsresultat, mnkr	60	310	125	90	57	28	5	33	24	18
Investeringar, mnkr	1 152	433	352	321	368	400	400	400	400	400
Eget kapital som andel av skatteintäkter och generella statsbidrag	-3%	2%	4%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
Lån som andel av skatteintäkter och generella statsbidrag	57%	51%	45%	39%	33%	29%	26%	22%	19%	15%

Region Sörmlands organisation

Region Sörmlands organisation

REGIONFULLMÄKTIGE

Regionfullmäktige är det högsta beslutande organet på regional nivå och tar beslut i regionens viktigaste frågor. Fullmäktige representerar befolkningen och har det yttersta ansvaret inför medborgarna och detta ansvar utkräver medborgarna genom att rösta i de allmänna valen. Mellan valen är det fullmäktige som bedömer och prövar ansvarstagandet inom regionens organisation. Det gör fullmäktige i egenskap av uppdragsgivare till de nämnder, styrelser och beredningar som fullmäktige utser.

Enligt kommunallagen (2017:725) kapitel (kap.) 3 §§ 3–4 ska fullmäktige tillsätta en styrelse och de nämnder som utöver styrelsen behövs för att fullgöra regionens uppgifter enligt lag och särskilda författningar, och för verksamheten i övrigt. Fullmäktige ska enligt kommunallagen kap. 6 § 2, om inte något annat anges i lag eller annan författning, bestämma nämndernas verksamhetsområden och inbördes förhållanden.

Fullmäktige beslutar enligt kommunallagen kap. 5 § 1 i ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för regionen, främst:

- Mål och riktlinjer för verksamheten
- Budget, skatt och andra viktiga ekonomiska frågor
- Nämndernas organisation och verksamhetsformer
- Val av ledamöter och ersättare i nämnder och beredningar
- Val av revisorer
- Grunderna för ekonomiska förmåner till förtroendevalda
- Årsredovisning och ansvarsfrihet
- Folkomröstning i kommunen eller regionen och
- Extra val till fullmäktige

Regionfullmäktige har 79 ledamöter.

Regionfullmäktige utser en valberedning. Valberedningen ska vara sammansatt av samtliga partier i fullmäktige enligt parlamentarisk modell,

vilket innebär en ledamot per fullmäktigeparti utom för de partier som har fler än en tredjedel ledamöter i fullmäktige. I sådan situation kan de partierna ha vardera två ledamöter. För varje ledamot väljs en ersättare.

Regionfullmäktige utser också en arvodesberedning. Arvodesberedningen ska vara sammansatt av samtliga partier i fullmäktige enligt parlamentarisk modell, vilket innebär en ledamot per fullmäktigeparti utom för de partier som har fler än en tredjedel ledamöter i fullmäktige. I en sådan situation kan de partierna ha vardera två ledamöter.

REVISIONEN

Regionens revisorer har på fullmäktiges uppdrag en kontrollerande roll och ska årligen granska all verksamhet i Region Sörmland. Revisorernas granskning är en del av regionfullmäktiges kontroll och uppföljning och ger därmed ett samlat underlag för ansvarsprovningen.

Revisionen granskar huruvida regionens verksamhet bedrivs effektivt och ändamålsenligt, att räkenskaperna ger en rättvisande bild samt att nämndernas interna kontroll över ekonomi och verksamhet är tillfredsställande. Granskningen av regionens olika verksamheter sker utifrån en årligen upprättad plan och resultatet redovisas för fullmäktige och berörda enheter. Revisorernas uppdrag följer av kommunallag, aktiebolagslag (2005:551) samt revisionsreglemente och God redovisningssed i kommunal verksamhet (SKR, 2018). I revisionsarbetet biträds regionens förtroendevalda revisorer av externa specialister, auktoriserade revisorer och av revisionskontoret.

REGIONSTYRELSEN

Regionstyrelsen är regionens ledande politiska förvaltningsorgan och har det övergripande ansvaret för regionens utveckling och ekonomiska ställning.

Styrelsen är hälso- och sjukvårdsnämnd, förutom primärvård och rättspsykiatri, och utövar därmed den övergripande planeringen av hälso- och sjukvård samt habilitering. Som hälso- och sjukvårdsnämnd har styrelsen vårdgivaransvar. Styrelsen ansvarar för regionens överenskommelser/beställningar av hälso- och sjukvård inom primärvården, privata vårdgivare och Folkhälsovården Sörmland AB. Styrelsen ansvarar även för regionens överenskommelser/beställningar av platser på Regionsjukhuset Karsudden.

Styrelsen är fullmäktiges beredande och verkställande organ. Styrelsen leder, styr och samordnar förvaltningen av regionens angelägenheter och har uppsikt över övriga nämnders och bolags verksamhet. Styrelsen utarbetar planeringsföresättningar och utfärdar anvisningar till nämnderna och styrelsens förvaltningar rörande förslag till budget samt ekonomi och verksamhetsuppföljning. Styrelsen ansvarar för beställning av tågtrafik och regional stomlinjetrafik med buss.

Styrelsen har hand om den ekonomiska förvaltningen och följer de frågor som kan inverka på regionens utveckling och ekonomiska ställning. Styrelsen ska hos fullmäktige eller andra myndigheter och organ göra de framställningar styrelsen finner påkallade.

Styrelsen är regionens centrala arbetsgivarorgan och har ett övergripande arbetsgivaransvar. Styrelsen företräder arbetsgivaren Region Sörmland enligt lagen (1976:580) om medbestämmanderätt och har arbetsmiljöansvar för verksamhet inom styrelsens ansvarsområde.

Regionstyrelsen utser ett arbetsutskott bestående av fem ledamöter som väljs proportionellt utifrån mandat i fullmäktige.

Regionstyrelsen utser ett utskott för strategi och uppföljning bestående av sju ledamöter som väljs proportionellt utifrån mandat i fullmäktige.

Regionstyrelsens utser en personalberedning bestående av sju ledamöter som väljs proportionellt utifrån mandat i fullmäktige.

REGIONALA UTVECKLINGSNÄMNDEN

Regionala utvecklingsnämnden svarar för de regionala utvecklingsfrågorna som regionen tilldelats med det statliga tillväxtuppdraget samt uppgifter som följer av regionens ansvar som regional kollektivtrafikmyndighet. Nämnden ska särskilt främja inomregional samverkan kring kollektivtrafik och infrastruktur, näringsliv och entreprenörskap, kompetensutveckling och arbetskraftstillgång, samt attraktiva livsmiljöer, för en hållbar utveckling. Nämnden ansvarar för utvecklingen av den regionala besöksnäringen. Uppdraget kring turism och besöksnäring utförs för närvarande via ett upphandlat bolag, Sörmlands turismutveckling AB.

Nämnden ansvarar för att utveckla regionens särskilda förutsättningar med korta avstånd till större befolkningscentra och regionala kärnor

i Mälardalen. Nämnden ansvarar för att stödja regionens täthet och flerkärnighet med stärkta förutsättningar för en sammanhållen och utvidgad arbetsmarknadsregion. Nämnden ansvarar för att underlätta utveckling av attraktiva städer och hållbara lokala trafiksystem.

Nämnden ska ta fram förslag till en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategin samt ansvara för uppföljning och redovisning till regeringen. Nämnden ska verka för att samordna den kommunala fysiska planeringen med regional utveckling. Nämnden ska ansvara för att samordna de kommunala översiktsplanerna i en regional översiktsplan.

Nämnden fullgör de uppgifter som följer av regionens ansvar som regional kollektivtrafikmyndighet, enligt lagen (2010:1065) om kollektivtrafik. Nämnden utformar förslag till regionalt trafikförsörjningsprogram.

Nämnden ansvarar för upphandling och samordning av persontransport- och samordningstjänster för sjukresor. Nämnden ansvarar, efter överenskommelse med en eller flera kommuner i länet, för upphandling, bokning och samordning av persontransporter samt samordningstjänster för färdtjänst och riksfärdtjänst. Efter särskild överenskommelse med en kommun ansvarar nämnden för planering, upphandling och samordning av skolskjuttransporter.

Nämndens utskott för regional samhällsplanering bereder strategiska frågor med koppling till regional och nationell infrastrukturplanering, regional och storregional kollektivtrafik, kraftförsörjning, IT-infrastruktur samt bostadsfrågor. Utskottet bereder även förslag till länstransportplan samt genomförande och uppföljning av densamma, förslag till regionalt trafikförsörjningsprogram, förslag till beslut om allmän trafikplikt inom länet samt förslag till riktlinjer för kollektivtrafikens prissystem och färdbevis.

NÄMNDEN FÖR KULTUR, UTBILDNING OCH FRILUFTSVERKSAMHET

Nämnden ansvarar för Region Sörmlands kultur, utbildnings- och friluftsverksamhet. Nämnden har ansvar för att verksamheterna bedrivs i enlighet med fullmäktiges direktiv och uppdrag.

Nämnden utvecklar i samverkan med länets kommuner och övriga intressenter verksamheterna

inom nämndens ansvarsområden och svarar för att policydokument inom ansvarsområdena följs upp och revideras. Nämnden ska stödja organisationer och av enskilda bedrivna verksamheter av betydelse för länet. Nämnden ansvarar för medborgar- och brukardialoger inom den egna nämndens verksamhetsområden.

Nämnden är skolhuvudman för Öknaskolans naturbruksgymnasium och Öknaskolans anpassade gymnasieskola samt Åsa och Eskilstuna folkhögskolor. Nämnden har ett vårdgivaransvar för den vård som ges vid gymnasieskola och anpassad gymnasieskola Ökna.

Verksamheterna inom nämndens ansvarsområde styrs av och ska anpassas till såväl Region Sörmlands mål och uppdrag, som till statliga mål och uppdragsregleringar. Folkhögskolorna behöver ta hänsyn till förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildning och de folkbildningspolitiska nationella målen och de regelverk som fastställs av Folkbildningsrådet. Naturbruksgymnasiet styrs av skollagen (2010:800) gällande gymnasieförordning (2010:2039) och Skolverkets föreskrifter.

NÄMNDEN FÖR PRIMÄRVÅRD, RÄTTSPSYKIATRI OCH DAMMSDALSKOLAN

Nämnden har vårdgivaransvar för drift och utförande av primärvård i egen regi inom ramen för värddvalssystemet. Nämnden ansvarar inom sitt angivna område för att verksamheterna bedrivs i enlighet med fullmäktiges direktiv och uppdrag. Nämnden ansvarar för medborgar- och brukardialoger inom nämndens verksamhetsområden.

Nämnden är huvudman för Regionsjukhuset Karsudden och ansvarar för den rättspsykiatriska vård som bedrivs på sjukhuset i enlighet med lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård. Nämnden ansvarar för att följa upp de avtal om rättspsykiatrisk vård som andra regioner har med Regionsjukhuset Karsudden.

Nämnden är skolhuvudman för Dammsdalskolan, som omfattar skolverksamhet inom grund- och gymnasieskola samt anpassad grund- och gymnasieskola för ungdomar från olika kommuner i landet med autismspektrumstörning i åldrarna 12–21 år. Nämnden har vårdgivaransvar för den vård som ges vid Dammsdalskolan.

KRISLEDNINGSNÄMNDEN

Lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, föreskriver att för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser i fredstid, ska det finnas en krisledningsnämnd.

Nämndens uppgifter är att vid extraordinära händelser kunna besluta om att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder inom Region Sörmland i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till händelsernas art och omfattning.

Med extraordinär händelse avses en sådan händelse som avviker från det normala, innebärande en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och som kräver skyndsamma insatser av regionen.

GEMENSAMMA NÄMNDER OCH SAMRÅDSORGAN

Gemensamma nämnder

Nämnden för samverkan kring socialtjänst och vård

Nämnden för samverkan kring socialtjänst och vård är en gemensam nämnd med regionen och länets kommuner. Nämnden har följande tre verksamheter:

- Hjälpmedelsförsörjningen där nämnden svarar för att tillhandahålla individuella hjälpmedel till personer med funktionsnedsättning. Nämndens uppgift är att trygga en god, effektiv och lättillgänglig hjälpmedelsförsörjning för invånarna i länet. Nämnden har vårdgivaransvar för den vård som ges vid hjälpmedelscentralen.
- FoU i Sörmland som avser verksamhet för forskning och utveckling avseende socialtjänst och hälso- och sjukvårdsfrågor inom Sörmland.
- Vård- och omsorgscollegie på lokal och regional nivå.

Nämnden ska tillvarata de synergier som ligger i att samverka i hela länet mellan de olika huvudmännen. Nämnden ska också förbättra kvaliteten inom berörda verksamheter och skapa en region med så likvärdig service som möjligt inom berörda områden.

Inköpsnämnden

Region Sörmland och Region Västmanland har en gemensam nämnd för den gemensamma inköpsverksamheten. Den gemensamma nämnden ingår i Region Sörmlands organisation. Nämnden ansvarar för all upphandlings- och inköpsverksamhet, exklusive den upphandling av förbruk-

ningsvaror som utförs av den gemensamma varuförsörjningsnämnden, för de båda parterna. Nämnden ska verka för att stärka synsättet på upphandling som en strategiskt viktig funktion med uppgift att styra mot bättre affärer. Nämnden ska, i så stor utsträckning som möjligt, verka för sortimentssamordning. Nämnden ska utveckla rutiner och system som genom ett gemensamt agerande ger kostnadsmässiga, kvalitativa, affärsmässiga och administrativa fördelar som gagnar både inköpsverksamhet och kärnverksamhet.

Patientnämnden

Patientnämnden, som är gemensam för Region Sörmland och länets nio kommuner, ingår i Region Sörmlands politiska organisation. Nämndens uppgifter regleras av lagen (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården.

Patientnämnden handhar även rekrytering, utbildning och förordnanden av stödpersoner till patienter som vårdas enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård, lagen om rättspsykiatrisk vård eller enligt smittskyddslagen (2004:168).

Samverkansnämnden för Sjukvårdsregion Mellansverige

Samverkansnämnden för Sjukvårdsregion Mellansverige består av ledamöter från regionerna i Sörmland, Dalarna, Värmland, Örebro, Gävleborg, Västmanland och Uppsala. Nämnden är ett politiskt samarbetsorgan med beslutande, rådgivande och rekommenderande funktioner. Nämndens huvudsakliga uppgifter är att initiera, bereda, utveckla, besluta och följa upp samverkan som regleras i regionernas "Avtal om sjukvårdsregional samverkan". Samverkansnämnden fastställer en verksamhetsplan för fyra år i taget samt fastställer årligen en aktivitetsplan och redovisar en verksamhetsberättelse.

Det övergripande målet för samverkan är enligt avtalet att erbjuda invånarna i Sjukvårdsregion Mellansverige tillgång till en jämlik hälso- och sjukvård av god kvalitet på lika villkor och bidra till en god hälsa, samt till ett effektivt resursutnyttjande av sjukvårdsregionens hälso- och sjukvård. Regionerna ska gemensamt värna och utveckla hälso- och sjukvården inom Sjukvårdsregion Mellansverige. Utveckling av kompetenscentra i Sjukvårdsregion Mellansverige ska möjliggöras, vilket bland annat kan innebära en ökad patientrörlighet inom sjukvårdsregionen. Regionerna ska gemensamt värna och utveckla kompetensen i varje län för att kunna erbjuda sjukvårdsregionens en hälso- och sjukvård på lika villkor.

Varuförsörjningsnämnden

Regionerna i Dalarna, Uppsala län, Västmanland, Sörmland och Örebro län samordnar sin upphandling och varuförsörjning av förbrukningsvaror i en gemensam nämnd. Nämnden ingår i Region Uppsalas organisation. Syftet med samarbetet är att främja regionernas möjligheter att tillvarata volym- och resursfördelar inom upphandling, depåhållning och distribution av förbrukningsvaror och andra varor av förbrukningskaraktär.

Ambulansdirigeringsnämnden

Region Uppsala, Region Västmanland och Region Sörmland har inrättat en gemensam nämnd som benämns Ambulansdirigeringsnämnd. Den gemensamma nämnden ingår i Region Västmanlands organisation. Nämnden ska samordna ambulansdirigeringen i länen. Verksamheten ska ha hög kvalitet, vara effektiv och bedrivs med målsättningen invånarnas bästa, utan hänsyn till respektive länsgräns. Verksamheten ska bedrivs i en informell organisation som benämns Sjukvårdens Larmcentral. Sjukvårdens Larmcentral består av en ambulansdirigeringsenhet inom varje parts organisation.

Samrådsorgan och förbund

Regionens pensionärsråd

Regionens pensionärsråd är avsett att vara ett organ för samråd och ömsesidig information mellan pensionärsorganisationernas distriktsorganisation och Region Sörmland. Rådet ska fungera som ett referensorgan. Regionen bereds genom rådet möjlighet att på ett tidigt stadium informera pensionärerna om planerad verksamhet som berör pensionärsgруппerna. Pensionärerna får inom rådet möjlighet att på motsvarande sätt föra fram synpunkter och önskemål.

Regionens råd för funktionshinderfrågor

Regionens råd för funktionshinderfrågor är avsett att vara ett organ för samråd mellan Region Sörmland och funktionshindervisorganisationernas länsavdelningar i Sörmland. Rådet ska genom informationsutbyte, kunskaps- och erfarenhetsförmedling och kontaktknytande åtgärder verka för att möjligheter till delaktighet, inflytande och självbestämmande ökar för personer med funktionsnedsättning.

Samkultur Sörmland

Samkultur Sörmland är en regional samverkansgrupp som ska verka för att utveckla kulturlivet i hela länet genom dialog och samråd. Målet är att föra kulturen närmare medborgarna. Samrådet ger förutsättningar för ett ökat regionalt inflytande och ansvar i arbetet med Kultursamverkansmodellen.

Samordningsförbundet RAR

Samordningsförbundet Rehabilitera och Aktivera med gemensamma Resurser (RAR) har till uppgift att besluta om stöd och riktlinjer för den finansiella samordningen, stödja verksamhet mellan samverkansparterna, finansiera insatser som avser individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser, besluta på vilket sätt de medel som står till förfogande för finansiell samordning ska användas, svara för uppföljning och utvärdering av rehabiliteringsinsatserna samt upprätta budget och årsredovisning för den finansiella samordningen.

Medlemmar i Samordningsförbundet RAR är Region Sörmland, Försäkringskassan, Länsarbetsnämnden och länets samtliga kommuner.

Mälardalsrådet

Mälardalsrådet är en ideell och politiskt styrd organisation vars syfte är att arbeta för en internationellt konkurrenskraftig och hållbar storstadsregion som är attraktiv att leva och verka i. Organisationens medlemmar utgörs av kommuner och regioner i Stockholm-Mälarenregionen och fungerar som ett råd för samverkan mellan politik, näringsliv och akademi.

Mälardalsrådet driver processer inom tre områden:

- Infrastruktur och kommunikationer
- Kunskaps- och kompetensförsörjning
- Internationell benchmarking

Mälardalsrådet samordnar processerna infrastruktur och kommunikationer under begreppet En Bättre Sits och kunskaps- och kompetensförsörjning i begreppet En Bättre Matchning.

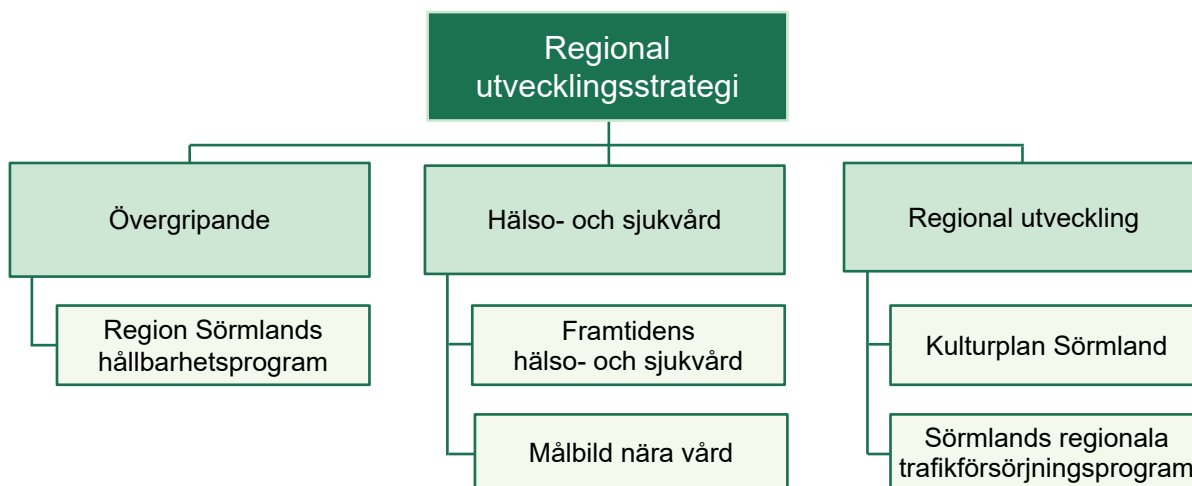
UTREDNINGAR UNDER ÅRET

Som ett led i att uppfylla uppsatta målet i mål och budget 2024-2026 om att under året göra en översyn av några verksamheter samt särskilt verksamheter som är särskilt lämpade för en konkurrensutsättning har regionstyrelsen under hösten 2024 gett regiondirektören i uppdrag att utreda vissa organisationsförändringar. Det handlar om att utreda en flytt av ansvar av verksamheten på Nynäs till regionstyrelsen som idag nämnden för kultur, utbildning och friluftsverksamhet ansvarar för. Denna utredning ska återrapporteras till regionstyrelsen under första kvartalet 2025. Vidare har en beredningsgrupp för framtida nämndorganisation inför mandatperioden 2026–2030 tillsatts av regionstyrelsen. Beredningsgruppens arbete ska säkra en bred parlamentarisk överenskommelse inför kommande mandatperiods arbete för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig nämndstruktur och är ett arbete som kommer pågå under 2025.

Styrande dokument

Region Sörmlands viktigaste styrdokument är mål och budget med treårig planperiod. I mål och budget beskrivs prioriteringarna för de närmaste åren med utgångspunkt från de styrdokument som gäller för längre perioder. Arbetet följs upp i delårsrapport och årsredovisning. Indikatorer och intern kontroll stödjer detta arbete.

Regionen har flera styrande dokument som beskriver den långsiktiga politiska ambitionen för Region Sörmland. Det är bland annat regional utvecklingsstrategi, framtidens hälso- och sjukvård 2.0, Region Sörmlands hållbarhetsprogram, Sörmlands regionala trafikförsörjningsprogram, kulturplan Sörmland och målbild för nära vård. Styrdokumenterna är antagna av regionfullmäktige och är utgångspunkt för budgetarbetet, där konkretisering sker och vägval görs för de närmast kommande åren. Nedan visas hur styrdokumenten förhåller sig till varandra.

Översikt över Region Sörmlands styrande dokument

Sörmlands förutsättningar

Sörmlands förutsättningar presenteras bland annat utifrån demografi, socioekonomi, arbetsmarknad, näringsliv och folkhälsa. Förutsättningarna för Sörmland skiljer sig åt mellan olika delar inom länet. Det finns också skillnader mellan olika grupper av befolkningen och skillnaderna mellan grupperna ökar.

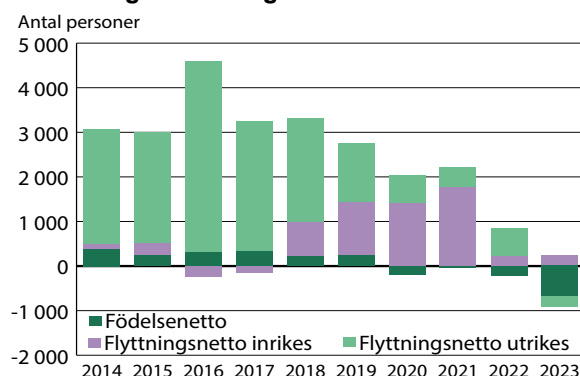
DEMOGRAFI OCH SOCIOEKONOMI

I Sörmland finns nio kommuner med en total folkmängd på nära 302 000. Eskilstuna är länets största kommun med drygt 107 000 invånare och Vingåker är den minsta kommunen med knappt 9 000 invånare. Befolkningen i länet har ökat under en lång period, de senaste tio åren med nästan 28 000 personer. Det senaste året minskade dock antalet invånare något.

Utvecklingen skiljer sig åt mellan kommunerna. Trosa har växt med över 45 % under perioden 2000-2023, och Strängnäs med cirka 30 %. Eskilstuna, Gnesta och Nyköping har växt omkring 20 %, Oxelösund har växt med drygt 10 % och Katrineholm med ungefär 6 %. I Vingåker och Flen har befolkningen minskat med ungefär 4 respektive 5 % under samma tidsperiod. Fram till 2040 förväntas befolkningen i Sörmland öka till drygt 314 000 personer.

Befolkningsförändringarna kommer av in- och utvandring (flyttningsnetto utrikes), inrikes in- och utflyttningar (flyttningsnetto inrikes) samt födelse- och dödstal (födelsenetto). Många av de som flyttar till Sörmland är barn eller deras föräldrar, medan unga ofta flyttar ut från länet. Under perioden 2014-2021 bidrog inflyttning, både från utlandet och från andra län, till folkökningen i Sörmland. De senaste åren har flyttningsnettot minskat samtidigt som födelsenettet varit negativt. Antalet födda barn 2023 var det lägsta sedan 2002.

Befolkningsförändringar i Sörmland 2014-2023

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

Samtidigt som befolkningen i Sörmland förväntas öka så kommer ålderssammansättningen att förändras. Andelen äldre kommer enligt prognoser öka de närmaste åren samtidigt som andelen personer i arbetsför ålder kommer att minska. Från 2023 fram till 2040 beräknas andelen i arbetsför ålder minska med 0,4 procentenheter samtidigt som andelen 80 år och äldre ökar med 2,8 procentenheter.

Andel av befolkningen i olika åldersgrupper

ÅLDERSGRUPP	ANDEL AV BEFOLKNINGEN		
	2010	2023	PROGNOS 2040
0-19 år	23,4 %	23,6 %	20,3 %
20-64 år	56,1 %	53,1 %	52,7 %
65-79 år	14,9 %	16,8 %	17,7 %
80- år	5,6 %	6,5 %	9,3 %

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

År 2023 var andelen 80 år och äldre högre bland kvinnor än bland män, 7,4 % jämfört med 5,6 %. År 2040 förväntas könsskillnaden vara kvar men andelen 80 år och äldre kommer vara högre, 10,3 % bland kvinnor och 8,2 % bland män.

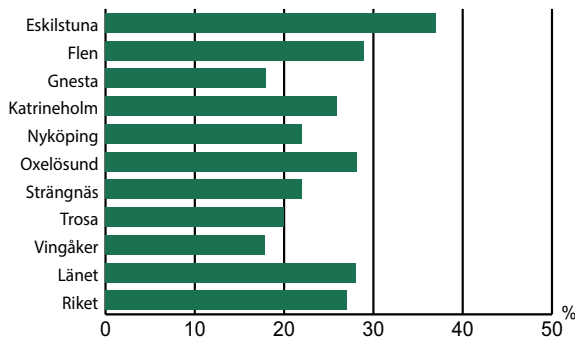
Befolkningens förändrade åldersstruktur påverkar den demografiska försörjningskvoten, hur många personer det finns utanför den arbetsföra befolkningen jämfört med personer i arbetsför ålder 20-64 år. I Sverige var försörjningskvoten år 2023 77, det är en ökning sedan 2010 då kvoten var 71. Sörmland är ett av länen med högst försörjningskvot, 2023 var den 88. Mellan 2022 och 2023 ses en liten minskning av försörjningskvoten, både i Sörmland och i riket, trots att andelen äldre har ökat. Minskningen förklaras av att andelen barn och unga har blivit färre. Prognoser pekar mot att försörjningskvoten kommer öka något fram till 2040.

Utländsk bakgrund

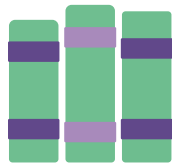
Andelen med utländsk bakgrund i Sörmland har ökat från 19 % 2010 till 28 % 2023, det är en något större ökning än i riket. Det är stora skillnader

mellan länets kommuner. I Eskilstuna har mer än var tredje invånare utländsk bakgrund, det är en dubbelt så hög andel som i Gnesta och Vingåker.

Andel med utländsk bakgrund 2023

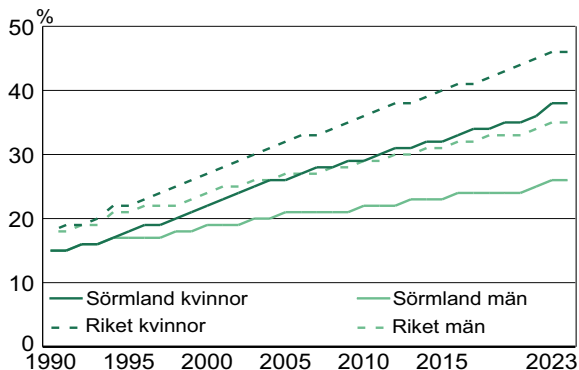
Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

Utbildningsnivå

I Sörmland har andelen med eftergymnasial utbildning varit lägre än riksgenomsnittet under lång tid. Skillnaden mellan Sörmland och riket har ökat kraftigt de senaste 20 åren. Andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning är högre än andelen män med eftergymnasial utbildning, både i Sörmland och i riket. Skillnaden mellan kvinnor och män ökar över tid. Fram till mitten på 1990-talet var det ingen skillnad alls mellan kvinnor och män i andel med eftergymnasial utbildning medan det år 2023 var 38 % av kvinnorna och 26 % av männen som hade eftergymnasial utbildning i Sörmland. I riket har 46 % av kvinnorna och 35 % av männen eftergymnasial utbildning 2023.

Andel med eftergymnasial utbildning, 1990-2023

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

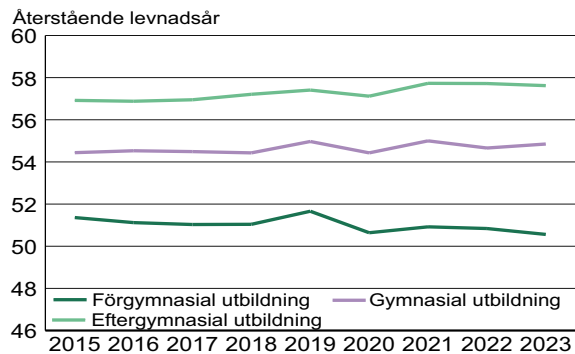
Medellivslängd

Medellivslängden i Sörmland är bland de lägsta i landet. 2023 var medellivslängden 84,0 år för kvinnor och 80,6 år för män. I riket var medellivslängden 84,9 år för kvinnor och 81,6 år för män. Över tid har männens livslängd ökat mer än kvinnornas, det innebär att skillnaden mellan mäns och kvinnors medellivslängd minskar. År 2000 var skillnaden 4,7 år och 2023 var skillnaden mellan mäns och kvinnors medellivslängd 3,3 år.

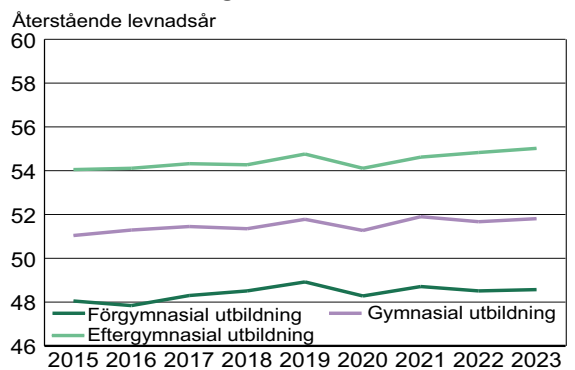
Det är stora skillnader i medellivslängd mellan olika grupper i befolkningen. Förutom att kvinnor förväntas leva längre än män finns ett tydligt samband mellan utbildningsnivå och medellivslängd. Medellivslängden för kvinnor med eftergymnasial utbildning är sju år längre än för kvinnor med förgymnasial utbildning. För män är skillnaden mellan de med eftergymnasial och förgymnasial utbildning sex och ett halvt år. Skillnaden har för kvinnor ökat med ett och ett halvt år sedan 2015 medan skillnaden för män har ökat med ett halvår.

Under perioden 2015 till 2023 har medellivslängden ökat i alla grupper förutom kvinnor med förgymnasial utbildning, i den gruppen har medellivslängden minskat med nästan ett år.

Återstående medellivslängd för kvinnor vid 30 års ålder efter utbildningsnivå, 2015-2023

Återstående medellivslängd för män vid 30 års ålder efter utbildningsnivå, 2015-2023

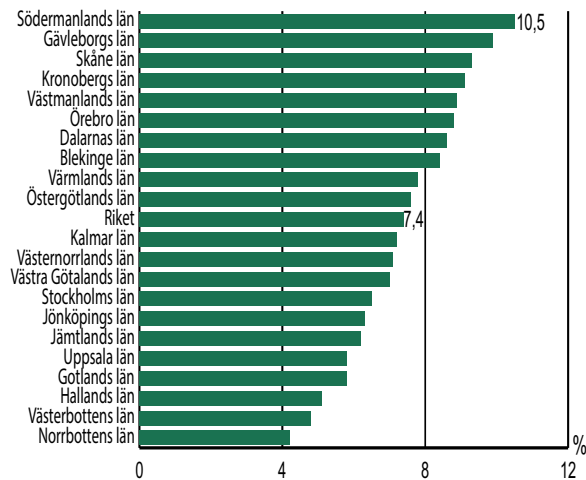
Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

Inkomst

Medelinkomsten är lägre i Sörmland jämfört med i riket. Inkomstnivåerna varierar mellan kommunerna i länet, medelinkomsten är högst i Trosa och Strängnäs och lägst i Flen och Vingåker. Det är stor skillnad i medelinkomst mellan kvinnor och män. I åldersgruppen 20 år och äldre var kvinnornas medelinkomst 78 % av männens medelinkomst i Sörmland 2022.

Sörmland är det län som har störst andel barn och unga i hushåll med låg inkomststandard år 2022. Nästan 7 000 barn och unga i Sörmland lever i hushåll med låg inkomststandard. Detta brukar ses som ett mått på absolut fattigdom och definieras som att hushållet inte kan täcka kostnader för den baskonsumtion som det skulle behöva utifrån storlek, sammansättning och bostadsort. Över tid har andelen barn och unga i hushåll med låg inkomststandard gått ner från 14 % 2014 till 10,5 % 2022 i Sörmland. Under samma period har andelen personer i Sörmland med vad som kallas hög inkomststandard har ökat från 39 % till 45 %.

Andel barn i hushåll med låg inkomststandard 2022

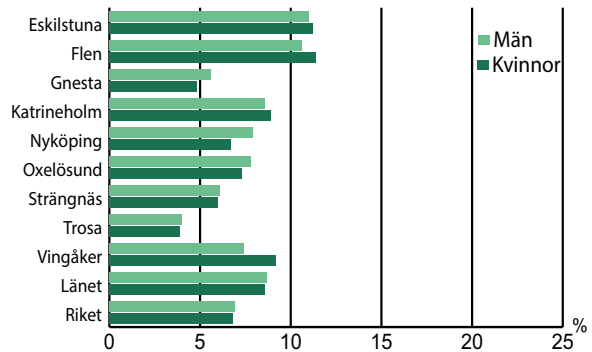
Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

Arbetslöshet

Sörmland är ett av länen med högst arbetslöshet. I augusti 2024 var andelen arbetslösa i åldern 16 till 65 år nästan 9 % för både män och för kvinnor. Detta ska jämföras med andelen i hela riket som var knappt 7 % för både män och kvinnor. Att arbetslösheten är hög i Sörmland beror bland annat på att utbildningsnivån är lägre i Sörmland jämfört med riksnittet. En stor andel av de arbetslösa i Sörmland är utrikesfödda. Utmaningar som språkkunskaper och utbildningsmatchning bidrar till högre arbetslöshet i denna grupp.

Arbetslösheten varierar mycket mellan länets kommuner. Högst är arbetslösheten i Eskilstuna och Flen, lägst är den i Gnesta och Trosa.

Andel inskrivna arbetslösa augusti 2024

Källa: Arbetsförmedlingen

Kompetensförsörjning

Arbetsgivarnas svårigheter att hitta rätt kompetenser är mångfacetterat och närbesläktat med länets andra förutsättningar såsom utbildningsbakgrund i befolkningen och pendlingsläge. Trots Sörmlands relativt höga arbetslöshet råder det samtidigt brist på arbetskraft i många yrken. Bristen på rätt kompetens har flera förklaringar, exempelvis saknar många i gruppen som står till arbetsmarknadens förfogande de kvalifikationer och kompetenser som efterfrågas.

Den senaste regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen från Statistiska centralbyrån, 2022 indikerar ett underskott på flera utbildningsgrupper som är centrala för såväl den offentliga som privata arbetsmarknaden i Sörmland.

Fem utbildningsgrupper med störst nominellt underskott 2035 i Sörmland

UTBILDNINGSGRUPP	BEDÖMNING (SCB)	UNDERSKOTT ANTAL 2035
Grundläroutbildning, årskurs F-3 och 4-6	Risk för brist år 2035	-521
Ämnesläroutbildning	Risk för brist år 2035	-729
Yh-tekniker och gymnasieingenjörutbildning	Risk för brist år 2035	-941
Industri teknisk utbildning – gymnasial	Risk för stor brist år 2035	-2 339
Vård- och omsorgsutbildning – gymnasial	Risk för stor brist år 2035	-3 310

Källa: Regional utbildnings- och arbetsmarknadsprognos Sörmland, Statistiska Centralbyrån (SCB), 2022

Det finns också många sörmlänningar med efterfrågade kompetenser i länets norra delar som pendlar till Stockholms län. Högkvalificerade IT-yrken är ett exempel på detta och de höga förvärvsinkomsterna bland sörmlänningar som pendlar till Stockholms län är en trolig förklaring till utpendlingen.

**Median-förvärvsinkomst (kronor):
Pendlare / icke pendlare 2022**

YRKE	ARBETAR I STOCKHOLM	ARBETAR I SÖRMLAND	SKILLNAD
System-analytiker och IT-arkitekter m.fl.	682 104	513 262	168 842
Mjukvaru- och systemutvecklare m.fl.	624 448	555 283	69 165
Utvecklare inom spel och digitala media	666 858	515 854	151 004
Systemtestare och testledare	602 298	562 051	40 247
Systemförvaltare m.fl.	618 619	592 735	25 884
IT-säkerhets-specialister	575 024	576 042	-1 018
Övriga IT-specialister	611 869	596 824	15 045

Källa: Sörmlandsdatabasen, Statistiska Centralbyrån (SCB), egen bearbetning

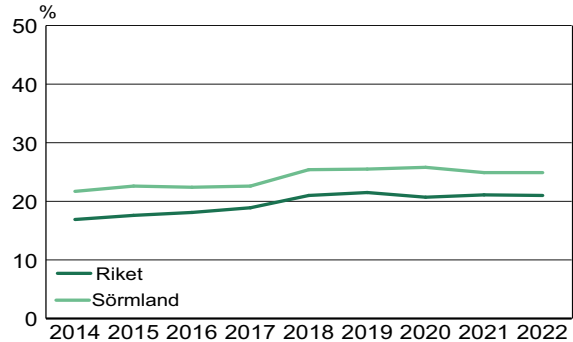
Pendling

Många reser till arbete och studier och Sörmland är ett av de län som har högst utpendling. För de flesta av länets kommuner pendlar fler ut än in i kommunen. Kommunerna Strängnäs, Gnesta och Trosa gränsar till Stockholms län och därför är det många som pendlar dit. Skillnaden mellan hur många som pendlar in i en kommun och hur många som pendlar ut ur en kommun kallas nettopendling och vid större utpendling än inpendling blir nettopendlingen negativ. Oxelösund är den enda kommunen i länet som 2022 har en positiv nettopendling. Åtgärder kring infrastruktur och utveckling av kollektivtrafiken har bidragit till att stora delar av Sörmland är väl integrerat med större arbetsmarknadsområden.

Tillgänglighet till kollektivtrafik

I Sörmland har vi generellt sett god tillgänglighet till kollektivtrafik. Inom tätorten är andelen inom kollektivtrafikhärläge högre än andelen inom riket, även om skillnaderna är mycket små. Även utanför tätort har Sörmland en bättre tillgång till kollektivtrafik än i riket i stort.

Befolkning, utanför tätort, i kollektivtrafikhärläge, andel

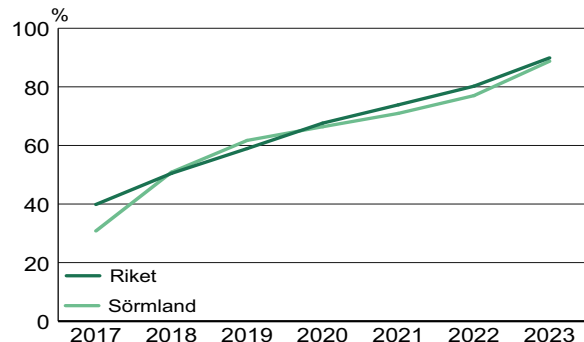
Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

Tillgång till bredband

Andelen hushåll i tätort som har möjlighet att ansluta till ett bredband om minst 1 Gbit/s är ungefär lika hög i Sörmland som i riket. Utvecklingen har varit svagt positiv under de senaste åren. Utanför tätort har dock utvecklingen gått snabbare, från en lägre nivå. Här är Sörmland år 2023 marginellt under nivån i riket, men nivån har ökat från 30 % 2017 till 89 % år 2023.

Andel hushåll i glesbebyggt område med tillgång till eller möjlighet att ansluta till bredband om minst 1 Gbit/s

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB)

Näringsliv

I Sörmland startas något färre företag per invånare än i riket i stort, men trenden över tid är likartad i Sörmland och i landet. Under 2008 års finanskris var antalet som lägst i både Sörmland och i landet, men ökningen var sedan större i riket än i länet. 2020 och 2021 ökade antalet nystartade företag i länet och i riket men 2022 och 2023 ses återigen en minskning. Det sörmländska näringslivet har genomgått en förändring sedan millennieskiftet, med ett ökande antal sysselsatta inom tjänstesektorn medan antalet sysselsatta inom varuproducenter minskar. Från och med 2011 ökar antalet sysselsatta personer inom offentlig sektor eller icke-vinstdrivande organisationer ganska kraftigt. I alla branscher minskade sysselsättningen under 2020 men år 2021 och 2022 ses ett ökat antal sysselsatta inom både offentlig sektor och tjänste- och varuproducenter.

I Sörmland är det vanligare att vara sysselsatt inom tillverkning och utvinning samt inom byggbranschen än det är i riket. Det är däremot mindre vanligt att vara anställd inom företagstjänster. I Sörmland är vanligt att vara anställd inom utbildning samt vård och omsorg.

Hälsa & levnadsvanor

Hälsoläget i befolkningen har tydliga kopplingar till utbildningsbakgrund, boendemiljö, arbete och ålderssammansättning. Befolkningens hälsa påverkar utbudet av tillgänglig arbetskraft samtidigt som tillgången på arbete är en av hälsans bestämningsfaktorer.

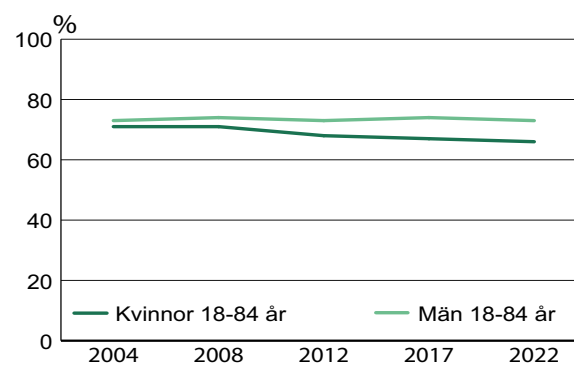
Allmänt hälsotillstånd

Många faktorer kan påverka hur en individ skattar sin hälsa, till exempel sociala relationer, stress och socioekonomisk status. Knappt sju av tio vuxna i Sörmland skattar sin hälsa som mycket bra eller bra, en något lägre andel än i riket. Andelen vuxna som skattar sin hälsa som bra eller mycket bra har legat på cirka 70 % från början av 2000-talet fram till 2022. Genomgående skattar män sin hälsa bättre än kvinnor. Skillnaderna mellan kvinnor och män har ökat med fem procentenheter under denna period.

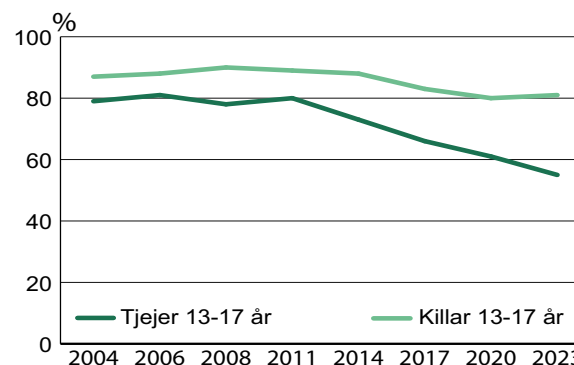
Andelen med bra självskattad hälsa skiljer sig åt mellan olika grupper i befolkningen. Till exempel så minskar andelen med bra självskattad hälsa med stigande ålder och personer med eftergymnasial utbildning har bättre självskattad hälsa än personer med förgymnasial eller gymnasial utbildning. Bland kvinnor med förgymnasial utbildning skattar 63 % sin hälsa som mycket bra eller bra jämfört med 76 % bland kvinnor med eftergymnasial utbildning.

Bland sörmländska ungdomar har andelen som mår bra varit ungefär 80 % bland tjejer och närmare 90 % bland killar mellan 2004 och 2011. Därefter har andelen som mår bra visat en nedåtgående trend, framför allt bland tjejer. Andelen tjejer som uppger att de mår bra har minskat med 25 procentenheter, från 80 % 2011 till 55 % 2023. Motsvarande minskning för killar är åtta procentenheter, från 89 % till 81 % som uppger att de mår bra.

Andel, i Sörmland, som uppger att de mår bra

Källa: Liv & hälsa och Hälsa på lika villkor?

Källa: Liv & Hälsa ung

Psykisk hälsa

Den psykiska ohälsan med besvär som oro, ångest, nedstämdhet och sömnsvårigheter har ökat sedan 2000-talets början. Ökningen sker både bland barn, unga, vuxna och äldre. Bland vuxna i Sörmland uppger hälften av kvinnorna och en tredjedel av männen att de besväras av ångslan, oro eller ångest. Mönstret är detsamma i riket. Andelen som besväras av ångslan, oro eller ångest har ökat de senaste åren. Störst är ökningen ibland yngre. Vanligast förekommande med ångslan, oro eller ångest är det bland yngre kvinnor 16–29 år, där sju av tio uppger att de besväras av detta. En fjärdedel av männen i åldersgruppen 65–84 år uppger att de besväras av ångslan, oro eller ångest.

Psykiska besvär är starkt kopplade till ekonomi. Till exempel besväras ungefär hälften av personer

med låg disponibel inkomst av ångslan, oro eller ångest jämfört med drygt en tredjedel i gruppen med medel eller hög disponibel inkomst.

Tandhälsa

Tandhälsan speglar ofta det allmänna hälsotillståndet eftersom den är starkt förknippad med faktorer som både påverkar och påverkas av andra hälsoaspekter, såsom levnadsvanor, vårdutnyttjande, ekonomiska förutsättningar och kunskaper om hälsa. Tandhälsan i Sörmland är generellt sett bra. Totalt upplever 74 % av kvinnorna och 68 % av männen 18 år eller äldre att de har ganska bra eller mycket bra tandhälsa. Sedan 2004 har utveckling i befolkningen som helhet legat relativt stabilt. Men mellan åren 2017 och 2022 har andelen män med bra tandhälsa minskat, från 77 % år 2017 till 68 % år 2022.

Bland ungdomar (13-17 år) upplever tre fjärdedelar sin tandhälsa som bra eller mycket bra. Det är en något högre andel bland tjejer, 78 %, än bland killar, 73 %. Bland ungdomar som har två föräldrar som arbetar eller studerar har 76 % bra tandhälsa medan det är 70 % bland ungdomar som har minst en förälder som är arbetslös eller sjukskriven.

Alkohol

Alkoholkonsumtion kan leda till både fysisk och psykisk ohälsa och är en av de riskfaktorer som bidrar mest till sjukdomsburden i Sverige. En stor del av sjukdomsburden orsakas av hög alkoholkonsumtion över tid men alkohol ökar också risken för akuta skador. Den alkoholrelaterade dödligheten har totalt sett minskat de senaste 20 åren men en ökning ses bland kvinnor samt i åldersgruppen 65 år och äldre.

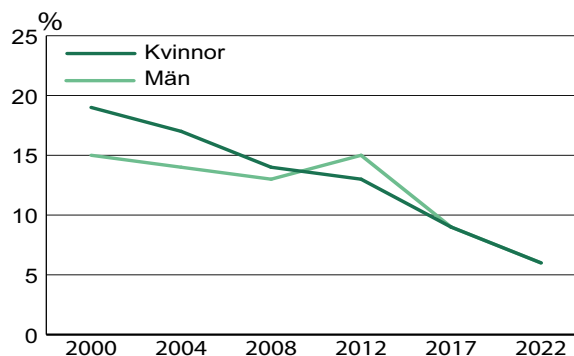
Alkoholkonsumtionen har en tydlig koppling till kön och ålder, yngre dricker mer än äldre och män dricker mer än kvinnor. Andelen med riskabla alkoholvanor var 13 % i Sörmland 2022. Det är en minskning sedan 2004, då andelen med riskabla alkoholvanor var 18 %. Högst andel riskkonsumenter finns bland män i åldern 18–29 år, 22 % och lägst andel i gruppen kvinnor 70–84 år, 6 %.

Bland sörmländska elever på högstadiet och gymnasiet har andelen som druckit alkohol minskat från 2008 till 2023. Två tredjedelar av eleverna i årskurs nio uppgav 2008 att de druckit alkohol det senaste året, 2023 var andelen cirka 40 %.

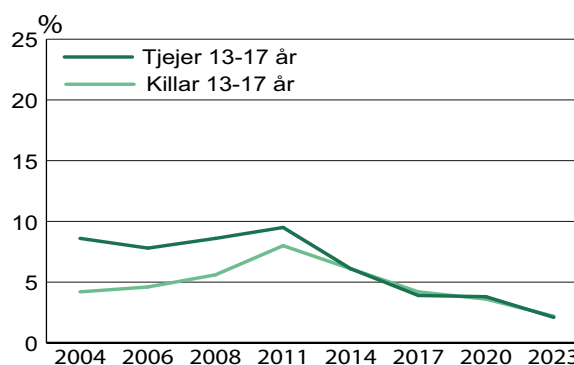
Tobak

Rökning är en av de största hälsoriskerna som går att förebygga. Den orsakar och förvärrar en mängd olika sjukdomar som kroniskt obstruktiv lungsjukdom (KOL), hjärtinfarkt, stroke och flera cancersjukdomar. Varannan rökare dör i förtid och rökare förlorar i genomsnitt tio år av sin förväntade livslängd. Tobaksröken är även skadlig för de som utsätts för passiv rökning under en längre period, de utsätts för samma typ av hälsorisker som rökaren, även om riskökningen är lägre. I Sörmland har andelen vuxna som röker varje dag minskat under lång tid. Under perioden 2000-2022 har andelen som röker dagligen minskat från 19 % till 6 % bland kvinnor och från 15 % till 6 % bland män. Även om dagligrökningen har minskat generellt så finns det grupper där andelen dagligrökare fortfarande är hög. Exempelvis är andelen rökare 12 % bland personer med förgymnasial utbildning, jämfört med 5 % i gruppen med eftergymnasial. Även bland ungdomar har andelen dagligrökare minskat. Bland elever på högstadiet och gymnasiet rökte 3 % dagligen år 2023.

Andel, i Sörmland, som röker dagligen

Källa: Liv & hälsa och Hälsa på lika villkor?

Källa: Liv & Hälsa ung

Fysisk aktivitet

För de allra flesta har fysisk aktivitet positiva effekter på hälsan. Fysisk aktivitet minskar risken för exempelvis hjärt-kärlsjukdomar, vissa typer av can-

cer, typ-2 diabetes och benskörhet. Fysiska aktivitet kan även främja psykisk hälsa. Den nationella rekommendationen för fysisk aktivitet för vuxna är minst 150 minuter måttlig fysisk aktivitet eller minst 75 minuter med hög intensitet per vecka.

Nästan två tredjedelar av den vuxna befolkningen i Sörmland når den nationella rekommendationen. En högre andel personer med eftergymnasial utbildningsnivå är tillräckligt fysiskt aktiva (73 %) jämfört med personer med förgymnasial utbildningsnivå (48 %). Det är också en högre andel personer födda i Sverige (67 %) och födda i Norden (60 %) som är fysisk aktiva jämfört med personer födda i övriga världen (44 %).

Bland ungdomar är det knappt hälften som rör på sig en timme eller mer per dag. Det är en högre andel killar än tjejer som rör sig en timme eller mer per dag, 57% jämfört med 38%. Sex av tio killar tränar tre gånger i veckan eller mer, bland tjejer är det fyra av tio. Nästan hälften av ungdomarna sitter stilla fyra timmar eller mer efter en skoldag.

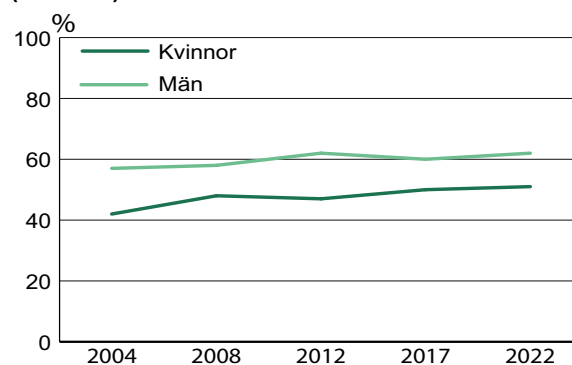
Övervikt och fetma

Övervikt och fetma (även kallat obesitas) ökar risken att drabbas av flera olika sjukdomar. Övervikt och fetma påverkas både av våra livsvillkor, levnadsvanor och arv. Under senare tid uppmuntar samhällets fysiska och sociala miljö alltmer överkonsumtion av mat och minskad rörelse, vilket bidrar till ökad övervikt och fetma i befolkningen. Det handlar till exempel om lättillgänglig och billig snabbmat samt miljöer där det är svårt att vara fysiskt aktiv.

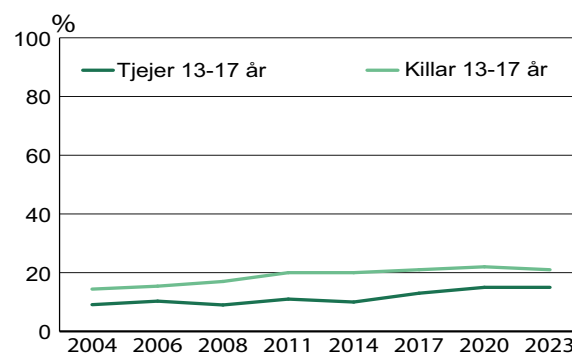
Sedan början på 2000-talet har andelen med övervikt ökat med nästan tio procentenheter i Sörmland, 2022 har nästan sex av tio (58 %) vuxna i Sörmland övervikt eller fetma. Andelen med övervikt och fetma (BMI 25) är högre bland män (63 %) än bland kvinnor (53 %). Däremot är fetma (BMI 30) lika vanligt både bland kvinnor och bland män, en av fem vuxna sörmlänningar har fetma.

Även bland ungdomar ökar andelen med övervikt och fetma. År 2004 var andelen med övervikt eller fetma 10 % bland tjejer och 14 % bland killar. År 2023 var motsvarande andelar 15 % respektive 21 %. Bland yngre barn i Sörmland är andelen med övervikt och obesitas högre än i riket. År 2023 hade 12 % av sörmländska fyraåringar övervikt eller obesitas, en minskning med fem procentenheter från 2020. Andelen med övervikt och fetma för barn i åldern 2,5 till 3 år var 16 % 2023, det är en minskning jämfört med 2022 då andelen var 23 %.

Andel, i Sörmland, med övervikt och fetma (BMI >25)

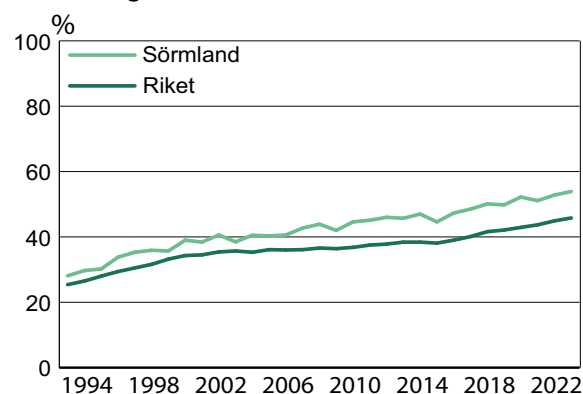
Källa: Liv & hälsa och Hälsa på lika villkor?

Källa: Liv & Hälsa ung

Övervikt och fetma vid graviditet innebär en risk för den gravida kvinnans hälsa men också ökad risk för graviditets- och förlossningskomplikationer samt en negativ påverkan på barnet. I Sörmland har mer än hälften av kvinnorna övervikt eller fetma/obesitas vid inskrivningen till mödravården, 54 % jämfört med 46 % i riket. Andelen gravida som är överviktiga vid inskrivning i mödravården har ökat över tid. Från början på 1990-talet till 2022 har andelen ökat med 21 procentenheter i riket. Ökningen under samma tidsperiod i Sörmland är 26 procentenheter.

Andel gravida med övervikt och fetma vid inskrivning i mödravården

Källa: Socialstyrelsen

Styrning och uppföljning av verksamheten

Region Sörmlands budget är regionens viktigaste styrdokument och anger färdriktningen såväl på kort som medellång sikt. Region Sörmlands budget är överordnad övriga styrdokument och anger den övergripande inriktning som ska gälla för samtliga verksamheter under den aktuella planperioden. Regionens budget är den styrande länk som binder samman regionfullmäktiges målområden med den operativa verksamheten. Budgeten är även vägledande och styrande i fråga om verksamhetens inriktning, omfattning och kvalitet.

I budgeten anges de ramar som verksamheterna har att verka inom. Ytterst är det budgetramen som sätter gränsen för vilken omfattning regionens verksamhet kan ha.

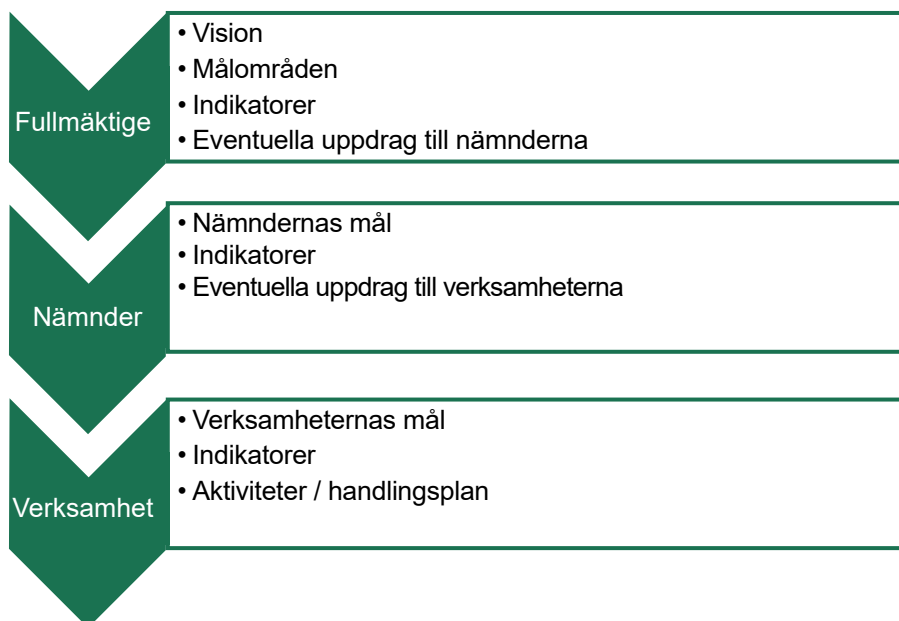
REGION SÖRMLANDS STYRMODELL

I en demokratiskt styrd organisation är det av central betydelse att politiska beslut ger ett tydligt avtryck i verksamheten. Rollfördelningen mellan politiker, tjänstepersoner och verksamhet ska vara tydlig.

Region Sörmland har en styrmodell som ger förutsättningar att styra mot och följa upp de politiska målområden som regionfullmäktige fastställer. Därigenom skapas en tydlig röd tråd från politiska mål till praktiska handlingsplaner.

Under året har ett parlamentariskt arbete kring regionens mål och indikatorer slutförts vilket har mynnat ut i en ny styrmodell. Styrmodellen beskrivs nedan.

Vision

Hela livet i hela Sörmland

I Sörmland lever alla ett rikt och meningsfullt liv, där vi vill skapa jämlika möjligheter för både medarbetare och invånare att växa.

Vi är en tillgänglig region som varje dag förbättrar livskvaliteten för alla som bor och verkar i Sörmland.

Vi är en pålitlig samhällsaktör som använder våra resurser för en positiv utveckling i ett välmående län.

Tillsammans finns vi här när det bästa händer och när det värsta inträffar.

Genom hela livet i hela Sörmland.

Regionfullmäktiges målområden och övergripande indikatorer

Regionfullmäktiges politiska målområden är långsiktiga och kan därmed leva över tid. Det finns tre målområden som berör alla regionens nämnder. Styrelser och nämnder tar emot målområdena och kan i sin tur skapa politiska mål som

är anpassade till just deras verksamhet. Verksamheterna kan sedan konkretisera nämndens mål ytterligare vid behov.

Det finns även vissa regionövergripande indikatorer. Indikatorerna ska visa om regionen rör sig i önskad riktning inom det målområde den mäter. Indikatorerna vägs samman med övrig information för att så småningom utvärdera måluppfyllelsen. Styrelser och nämnder tar emot de indikatorer de berörs av och kan i sin tur skapa fler indikatorer kopplade till nämndens mål. Verksamheterna kan fylla på med ytterligare indikatorer vid behov.

Processen går alltså till så att verksamheterna tilldelas de politiska målområdena och fyller på med specifika verksamhetsmål. Denna möjlighet finns för att verksamheten ska förtydliga vad de politiska målområdena betyder just för deras verksamhet. Indikatorer kopplas mot målet och slutligen görs en handlingsplan för året. Handlingsplanen innehåller ett antal aktiviteter som är av betydelse för årets måluppfyllelse.

Politiska målområden

Region Sörmland har tre övergripande målområden som alla verksamheter ska arbeta emot. Målområdena fördelas ut till nämnderna.

POLITISKA MÅLOMRÅDEN

- **Region Sörmland har en jämlik, tillgänglig, kvalitativ och effektiv verksamhet**
- **Region Sörmland arbetar hälsofrämjande och förebyggande**
- **Region Sörmland använder sina resurser hållbart och effektivt**

Övergripande indikatorer

Regionen har ett antal övergripande indikatorer som ska ange om regionen är på väg åt rätt håll i förhållande till de politiska målområdena. Indikatorerna är av övergripande karaktär och mäts ofta en gång per år. Indikatorerna mäter inte hela målområdet då regionens verksamhet är väldigt omfattan-

de och komplex. Indikatorerna mäter dock viktiga delar av Region Sörmlands verksamhet. Indikatorerna presenteras i avsnittet plan för måluppfyllelse längre fram i dokumentet.

Måluppfyllelsen som bedöms vid uppföljningen är årets målvärde. Indikatorerna är en del av bedömningen av god ekonomisk hushållning.

RAPPORTPLAN

Regionens verksamheter ska använda Region Sörmlands styrmodell för all planering- och uppföljning. Även bolagen ska återrapportera enligt styrmodellen. Planering och uppföljning ska ske enligt det beslutade reglementet för planering och uppföljning. De dokument som under planperioden ska beslutas av regionfullmäktige årligen är:

- Mål och budget (planering planperioden)
- Kvartalsrapport (uppföljning per mars med prognos för året)
- Delårsrapport (uppföljning per juli med prognos för året)
- Årsredovisning (uppföljning per december)

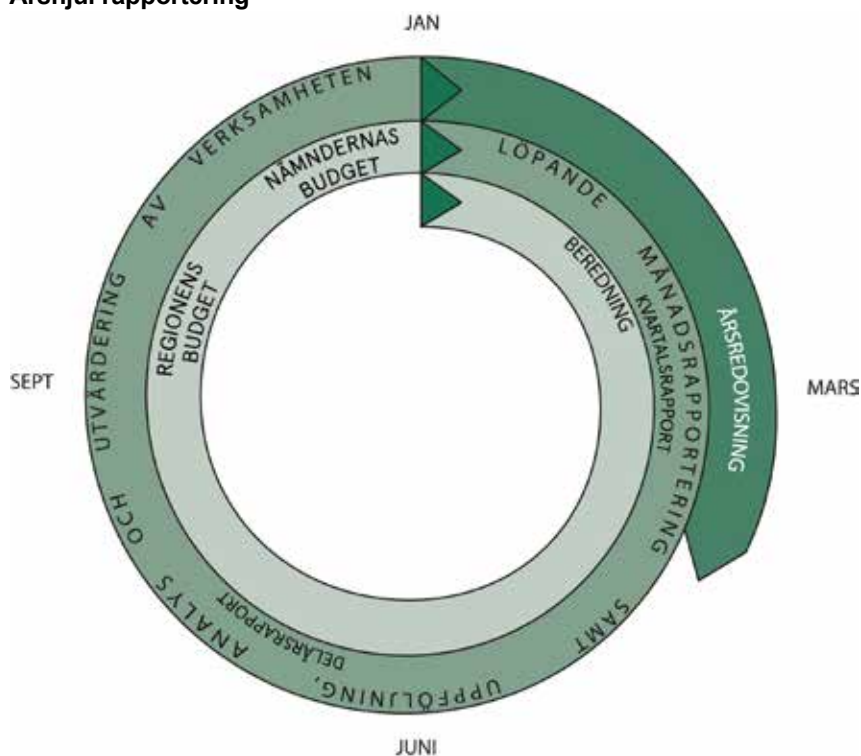
Regionstyrelsen ska redovisa det ekonomiska och verksamhetsmässiga utfallet per juli och decem-

ber månad till regionfullmäktige. Per mars månad redovisar regionstyrelsen det ekonomiska utfallet i en kvartalsrapport. I kvartalsrapporten och delårsrapporten ska en ekonomisk prognos för helåret lämnas. Nämnderna ska bistå med uppgifter i enlighet med regionstyrelsens anvisningar.

Nämnderna ska i delårsrapporten kommentera utfallet i förhållande till budget och relevant lagstiftning. Särskilt ska nämnderna redovisa de mål de inte anser sig kunna nå under verksamhetsåret respektive vilka åtgärder man avser att vidta.

Om nämnden identifierar att budgeten inte kan hållas ska en åtgärdsplan upprättas och rapporteras till regionstyrelsen, senast i anslutning till nästa kvartals- eller delårsrapport. Åtgärdsplanen ska inarbetas i kommande årsbudget för nämnden.

Årshjul rapportering

Ekonomiska förutsättningar

Region Sörmland har en bekymmersam ekonomisk situation. Regionen går in i budgetåret med ett uppskattat underskott på cirka 900 miljoner kronor. Region Sörmland tog förra året fram en långsiktig ekonomisk plan som anger långsiktiga målvärden för de nyckeltal som är av vikt för regionen att leva upp till.

Den långsiktiga styrningen anger att det egna kapitalet ska uppgå till minst 10 % samtidigt som låneskulden ska uppgå till maximalt 30 % av skatteintäkter, utjämning och generella statsbidrag. Balanskravsresultatet ska vara som lägst 0 mnkr.

Utgångspunkten i mål och budget är föregående års budget.

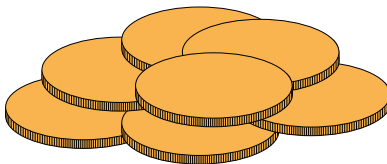
INTÄKTER

Regionens huvudsakliga intäkter består av skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag. Dessa poster tillsammans utgör "skatteintäkter och statsbidrag" och är grunden för finansieringen inom regionen.

Utöver skatteintäkter och statsbidrag så finns det även intäkter som ingår i verksamhetens nettokostnader, bland annat riktade statsbidrag, patientavgifter och biljettintäkter. Dessa intäkter, och då framförallt riktade statsbidrag, har de senaste åren varit på betydande belopp varför även dessa redovisas i grova drag nedan.

Skatteintäkter

För att finansiera regionens utgifter betalar sörmlänningarna skatt. Regionens utdebitering uppgår till 10,83 kronor per beskattningsbar hundralapp vilket är oförändrat sedan föregående år. I jämförelse med övriga regioner i Sverige så har Region Sörmland den lägsta skattesatsen i landet.

Budgeten för regionens skatteintäkter och den kommunalekonomiska utjämningen bygger på en prognos från Sveriges Kommuner och Regioner den 3 oktober 2024.

Intäktsutveckling för skatteintäkter, kommunalekonomisk utjämning samt generella statsbidrag

	INTÄKTSUTVECKLING, %
Bokslut 2023	5,1
Budget 2024	5,7
Budget 2025	5,8
Plan 2026	2,6
Plan 2027	2,8

Kommunalekonomisk utjämning

Genom systemet med kommunalekonomisk utjämning utjämnas skillnader i skattekraft mellan regioner. Dessutom utjämnas de skillnader i kostnader som regionerna har till följd av skillnader i åldersstruktur, geografiska förhållanden och socioekonomiska faktorer. I mål och budget har en preliminär beräkning av inkomst- och kostnadsutjämningen för 2025–2027 inarbetats.

En nationell utredning har sett över samtliga delar av utjämningsystemet för kommuner och regioner. Utredningen har även övervägt om det finns riktade statsbidrag som kan inordnas i det generella statsbidraget. Utredningen är ännu så länge inte beslutad och är därmed inte inarbetad i mål och budget.

Generella statsbidrag

De generella statsbidrag som regionen erhåller är bidrag som kan användas till valfria ändamål och betraktas som en del av den totala finansieringen. I de generella statsbidragen för 2025 ingår statsbidraget för läkemedelsförmånen på 1 230 mnkr och ett tillfälligt aviserat sektorsbidrag på 60 mnkr.

Riktade statsbidrag

De riktade statsbidrag som regionen erhåller är vikta för ett specifikt ändamål och regleras i överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner. I många fall finns en prestation kopplat till utbetalning av statsbidraget och om överenskommelsen inte uppfylls kan en återbetalning aktualiseras. De riktade statsbidragen har ökat över tid och har blivit en viktig finansieringskälla för regionen.

Större riktade statsbidrag som är budgeterade under planperioden är:

- God och nära vård (88 mnkr)
- Öka vårdkapaciteten och korta vårdköerna (100 mnkr)
- Psykisk hälsa (47 mnkr)
- Förlossningsvård och kvinnors hälsa (41 mnkr)
- Cancervård (10 mnkr)
- Civilt försvar (25 mnkr)

De budgeterade beloppen för statsbidragen är den bästa uppskattning som finns just nu men kan komma att förändras allt eftersom överenskommelserna är på plats. Antagandet i mål och budget är att de riktade statsbidragen betalas ut under hela planperioden även om nya överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner görs årsvis.

De riktade statsbidragen är budgeterade med en intäkt för de år de gäller. Vissa statsbidrag genererar löpande kostnader och i dessa fall är kostnadsposter inlagda. Vissa statsbidrag är delvis utfördelade i verksamhetens budgetram. Regionstyrelsen budgeterar de riktade statsbidragen och fattar löpande beslut under året.

Avgifter och taxor

De avgifter som regionen erhåller är främst patientavgifter och biljettintäkter för kollektivtrafik. En förändring som aviseras för 2025 är att högkostnadsskyddet höjs till 1 450 kr i enlighet med Sveriges Kommuner och Regioners beräkning för höjt högkostnadsskydd. Högkostnadsskyddet innebär att ingen patient ska betala mer än 1 450 kr på ett år för sin hälso- och sjukvård. Det går att läsa mer om avgifter och taxor i avgiftsbi-lagan längre fram i dokumentet.

KOSTNADER

Löne- och prisförändringar

För 2025 tilldelas nämnderna uppräknings enligt ordinarie principer. Uppräknings sker med löne- och prisförändringar enligt Sveriges Kommuner och Regioners prognos enligt nedan. Löne- och prisförändringar räknas upp med LPIK inklusive läkemedel för kommande år.

För 2025 är det en negativ uppräknings på -1,3 % som blir aktuell. Anledningen till den negativa uppräknings är pensionskostnadernas förändring. I och med att kostnaderna för pensionerna sjunker jämfört med föregående år så får verksamheterna lägre kostnader för personalomkostnadspålägg (PO-pålägg) för varje anställd. I stället för att betala 55,00 % på lönerna så sjunker PO-pålägget till 46,41 %.

Enligt Sveriges Kommuner och Regioners prognos på löne- och prisförändringar ser den ut enligt nedan:

Sveriges Kommuner och Regioners prognos för LPIK

	2025	2026	2027
LPIK inkl läkemedel	-1,3 %	1,2 %	2,8 %
LPIK inkl läkemedel exkl priseffekt av pensioner	2,6 %	2,5 %	2,5 %

Källa: Sveriges Kommuner och Regioner

Läkemedel

Kostnaderna för läkemedel räknas upp enligt prognos från Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket. Anledningen är att läkemedelskostnader för nya läkemedel beräknas öka i en snabbare takt än kostnaderna generellt.

Enligt Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets prognos på läkemedel ser den ut enligt nedan:

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets prognos för läkemedel

	2025	2026	2027
Uppräknings läkemedel	7,0 %	6,0 %	5,0 %

Källa: Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket

Pensioner

Kostnaderna för kommunernas och regionernas avtalspensioner har varit väldigt höga under en tvåårsperiod. Mellan 2022-2024 innebar det att kostnaderna ökade från drygt 800 mnkr till nästan 1 700 mnkr. Prognosen visar att kostnaderna minskar rejält 2025 och framåt vilket främst har att göra med den prognostiserade inflationen. Kostnaderna beräknas sänkas med drygt 600 mnkr.

IT-kostnader

En förändring jämfört med tidigare budgetar är att regionens kostnader för IT har tydliggjorts organisatoriskt. Verksamheterna kommer inte längre att få kostnader för IT som de inte själva kan påverka utan ramen för IT-kostnader förflyttas till Region Sörmland IT (RSIT) som ligger inom regionstyrelsen. De huvudsakliga syftet med förändringen är att styrning och prioritering av olika IT-initiativ ska göras där de bäst kan bedömas samt att verksamheterna inte ska belastas av kostnader de själva inte kan styra över. Verksamheterna ska istället fokusera på sin kärnverksamhet. I budgeten syns förändringen via flyttar av budgetram från övriga nämnder till regionstyrelsen.

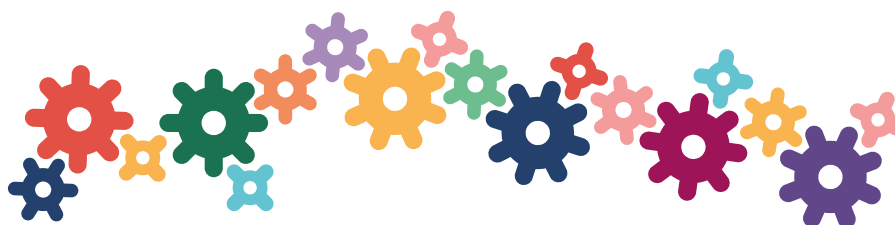
Budgetramar och besparingskrav

Region Sörmland har prognostiserat ett resultat i nivå med 2024 års budget i delårsrapporten. Det är också utgångspunkten i årets budget och innebär att den långsiktiga ekonomiska planen inte kräver någon revidering på totalnivå. De långsiktiga målvärden som fastställts i föregående års budget gällande andel lån av skatteintäkter och generella statsbidrag samt andel eget kapital av skatteintäkter och generella statsbidrag kvarstår. För att nå måluppfyllelse behöver regionen öka sina intäkter och/eller minska sina kostnader med 500-600 mnkr under planperioden. Arbetet har påbörjats under 2024.

Besparingskrav är utlagda till regionens olika nämnder vilket medför att ramarna minskar med mer än vad den negativa löne- och prisjusteringen innebär.

RESULTATUTJÄMNINGSRESERV

Från och med 1 januari 2013 finns det i kommunallagen möjlighet att under vissa betingelser reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR). Denna reserv kan sedan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel under förutsättning att årets resultat efter balanskravsjustering är negativt. RUR är frivilligt att tillämpa och de kommuner och regioner som tänker göra det måste besluta om hur reserven ska hanteras. Region Sörmland har fastslagna principer om hantering av reserven. Beslutet kring nyttjandet av reserven tas av fullmäktige i samband med årsredovisningen. Vid utgången av 2023 fanns 511 mnkr i Region Sörmlands resultatutjämningsreserv.

RESULTATBUDGET

Resultatbudgeten visar Region Sörmlands intäkter och kostnader och skillnaden mellan dessa utgör årets resultat.

Resultatraderna i budgeten är preliminära och kan komma att ändras då nämnderna har gjort sina resultatbudgetar.

Balanskrav

Enligt balanskravsutredningen i årsbokslutet 2023 har regionen ett negativt balanskravsresultat på -679 mnkr att återställa inom en tioårsperiod. I regionens ekonomiska långtidsplan anges planen för hur balanskravsresultatet ska återställas inom denna period.

Resultatbudget

MNKR	BOKSLUT 2023	BUDGET 2024	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
Verksamhetens intäkter	3 514	3 310	3 800	3 900	4 000
Verksamhetens kostnader	-15 080	-14 856	-15 012	-15 218	-15 740
Avskrivningar	-529	-573	-778	-894	-913
Verksamhetens nettokostnader	-12 095	-12 119	-11 990	-12 212	-12 653
Skatteintäkter	7 828	7 940	8 338	8 666	9 004
Inkomst- och kostnadsutjämning	2 255	2 432	2 468	2 510	2 514
Generella statsbidrag	1 053	1 065	1 290	1 230	1 230
Summa skatteintäkter o statsbidrag	11 136	11 437	12 096	12 406	12 748
VERKSAMHETENS RESULTAT	-959	-682	106	194	95
Finansiella intäkter	612	521	376	387	398
Finansiella kostnader	-209	-226	-209	-199	-191
Finansiell kostnad pensionsskuld	-405	-503	-213	-72	-177
Finansnetto	-2	-208	-46	116	30
ÅRETS RESULTAT	-961	-890	60	310	125

BALANSBUDGET

Balansbudgeten visar den ekonomiska ställningen vid verksamhetsårets slut uppdelat på tillgångar, skulder och eget kapital.

Balansbudget

MNKR	BOKSLUT 2023	BUDGET 2024	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
TILLGÅNGAR					
Anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	33	33	33	33	33
Materiella anläggningstillgångar	9 260	9 618	10 070	9 609	9 048
Finansiella anläggningstillgångar	157	158	133	133	133
Summa anläggningstillgångar	9 450	9 809	10 236	9 775	9 214
Bidrag till infrastruktur					
Bidrag till infrastruktur	200	185	171	157	143
Summa bidrag till infrastruktur	200	185	171	157	143
Omsättningstillgångar					
Förråd	73	66	73	73	73
Fordringar	1 322	1 250	834	884	934
Kortfristiga placeringar	6 717	6 765	7 551	7 787	7 986
Kassa och bank	215	100	100	100	100
Summa omsättningstillgångar	8 327	8 181	8 558	8 844	9 093
SUMMA TILLGÅNGAR	17 977	18 175	18 965	18 776	18 450
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
Eget kapital					
Årets resultat	-961	-890	60	310	125
Övrigt eget kapital	4 378	3 248	3 038	3 099	3 408
Summa eget kapital	3 417	2 358	3 098	3 409	3 533
Avsättningar					
Avsättningar till pensioner och liknande förpliktelser	4 935	5 776	6 126	6 147	6 274
Andra avsättningar	8	2	2	0	0
Summa avsättningar	4 943	5 778	6 128	6 147	6 274
Skulder					
Långfristiga skulder	6 172	6 519	6 865	6 309	5 695
Kortfristiga skulder	3 445	3 520	2 874	2 911	2 948
Summa skulder	9 617	10 039	9 739	9 220	8 643
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	17 977	18 175	18 965	18 776	18 450
PANTER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER					
Ansvarsförbindelser					
Pensionsförpliktelser som inte har upptagits bland skulderna eller avsättningarna	3 506	3 606	3 424	3 217	3 053
Borgensåtaganden	1 440	2 017	2 100	2 100	2 100

DRIFTSBUDGET / BUDGETRAMAR

Budgetramen kan beskrivas som det nettoutrymme en viss nämnd får från fullmäktige för att bedriva verksamhet under en specifik period. Budgetramarna per nämnd specificeras i detta dokument. I nästa steg får nämnden jobba vidare med det tilldelade utrymmet.

Budgetramen anger hur stor del av skatteintäkterna som får användas av varje nämnd.

Nämnden för primärvård, rättspsykiatri och Dammsdalskolan samt nämnden för samverkan kring socialtjänst och vård får ingen budgetram från regionfullmäktige vilket beror på att de är intäktsfinansierade.

Budgetramar och användning av eget kapital per nämnd

MNKR	BUDGET 2024	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
Budgetramar				
Nämnden för kultur, utbildning och friluftsverksamhet	-151	-126	-127	-131
Nämnden för primärvård, rättspsykiatri och Dammsdalskolan	0	0	0	0
Nämnden för samverkan kring socialtjänst och vård	0	0	0	0
Patientnämnden	-4	-4	-4	-4
Regionala utvecklingsnämnden	-138	-113	-115	-118
Regionstyrelsen	-11 790	-11 741	-11 961	-12 395
Revisionen	-5	-4	-5	-5
SUMMA BUDGETRAMAR	-12 088	-11 988	-12 212	-12 653
Användning av eget kapital				
Nämnden för kultur, utbildning och friluftsverksamhet	-3	-2	0	0
Nämnden för primärvård, rättspsykiatri och Dammsdalskolan	-20	0	0	0
Nämnden för samverkan kring socialtjänst och vård	-3	0	0	0
Patientnämnden	-2	0	0	0
Regionala utvecklingsnämnden	-3	0	0	0
SUMMA ANVÄNDNING AV EGET KAPITAL	-31	-2	0	0
TOTALA BUDGETRAMAR INKL ANVÄNDNING AV EGET KAPITAL	-12 119	-11 990	-12 212	-12 653

Den generella uppräknigen är negativ för alla nämnder 2025. Anledningen är att pensionskostnaderna sänks kraftigt jämfört med föregående år och kostnaderna per medarbetare följaktligen blir lägre.

Förändringar i nämndernas budgetramar och användning av eget kapital presenteras nedan.

Nämnden för kultur, utbildning och friluftsvksamhet

Budgetramen innehåller en generell uppräknig samt en flytt av IT-budget till regionstyrelsen enligt nya principer. Nämnden tilldelas ett besparingskrav på 20 mnkr.

Eget kapital får användas för att förändra Öknaskolans nuvarande organisation och verksamhet.

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
Föregående års budget	-150,5	-125,7	-127,2
Generell uppräknig	1,9	-1,5	-3,6
Besparing	20,0		
IT, flytt till regionstyrelsen	2,9		
Årets budgetram	-125,7	-127,2	-130,8
Årets användning av eget kapital	-1,5	0,0	0,0
ÅRETS BUDGETRAM INKL ANVÄNDNING AV EGET KAPITAL	-127,2	-127,2	-130,8

Nämnden för primärvård, rättspsykiatri och Dammsdalskolan

Nämnden är intäktsfinansierad och förväntas göra ett nollresultat.

Inget eget kapital får användas under 2025.

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
Användning eget kapital primärvården	0,0	0,0	0,0
Användning eget kapital Regionsjukhuset Karsudden	0,0	0,0	0,0
Användning eget kapital Dammsdalskolan	0,0	0,0	0,0
ÅRETS ANVÄNDNING AV EGET KAPITAL	0,0	0,0	0,0

Nämnden för samverkan kring socialtjänst och vård

Nämnden är intäktsfinansierad och förväntas göra ett nollresultat.

Inget eget kapital får användas under 2025.

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
ÅRETS ANVÄNDNING AV EGET KAPITAL	0,0	0,0	0,0

Patientnämnden

Budgetramen innehåller inga förändringar från 2024.

Inget eget kapital får användas under 2025.

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
Föregående års budget	-3,9	-3,9	-3,9
Generell uppräknig	0,0	0,0	-0,1
Årets budgetram	-3,9	-3,9	-4,0
Årets användning av eget kapital	0,0	0,0	0,0
ÅRETS BUDGETRAM INKL ANVÄNDNING AV EGET KAPITAL	-3,9	-3,9	-4,0

Regionala utvecklingsnämnden

Budgetramen innehåller en generell uppräknig samt en flytt av IT-budget till regionstyrelsen enligt nya principer. Nämnden tilldelas ett besparingskrav på 20 mnkr.

Inget eget kapital får användas under 2025.

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
Föregående års budget	-138,4	-113,2	-114,5
Generell uppräknig	1,8	-1,3	-3,1
Besparing	20,0		
IT, flytt till regionstyrelsen	3,4		
Årets budgetram	-113,2	-114,5	-117,6
Årets användning av eget kapital	0,0	0,0	0,0
ÅRETS BUDGETRAM INKL ANVÄNDNING AV EGET KAPITAL	-113,2	-114,5	-117,6

Revisionen

Revisionen tilldelas ett besparingskrav på 1 mnkr.

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
Föregående års budget	-5,5	-4,5	-4,6
Generell uppräknig	0,0	-0,1	-0,2
Besparing	1,0		
ÅRETS BUDGETRAM	-4,5	-4,6	-4,8

Regionstyrelsen

Budgetramen innehåller en generell uppräknig samt en uppräknig av läkemedel som grundar sig på tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets prognos. Regionstyrelsens budgetram innehåller också fattade politiska beslut. Regionstyrelsen tilldelas ett besparingskrav på 375 mnkr. Övriga förändringar rör de verksamheter som styrelsen också är nämnd för: hälso- och sjukvård, beställning av kollektivtrafik samt ledning och stöd. Regionstyrelsen specificerar förändringarna ytterligare i sin verksamhetsplan.

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
Föregående års budget	-11 789,6	-11 740,8	-11 961,5
Generell uppräknig	128,8	-114,5	-270,5
Generell uppräknig läkemedel	-101,3	-95,3	-84,2
Tillbyggnad av strålbunker, RS § 193/19	-4,0	-2,0	-1,2
Interna priser pausas, RF § 80/24	0,4		-0,4
Besparing	375,0	120,0	
Strukturell kostnadsökning		-112,0	-113,0
Förändring hälso- och sjukvård	-286,5	-17,5	31,0
Förändringar kollektivtrafik	-80,3	-7,6	-0,7
Förändring ledning och stöd	23,0	8,2	5,1
IT, flytt från nämnden för kultur, utbildning och friluftsverksamhet	-2,9		
IT, flytt från regionala utvecklings- nämnden	-3,4		
ÅRETS BUDGETRAM	-11 740,8	-11 961,5	-12 395,4

INVESTERINGSBUDGET

Investeringar påverkar Region Sörmlands ekonomi under en lång period framåt. Det gäller i synnerhet investeringar i fastigheter. Därför är det högst väsentligt att noggranna prioriteringar görs utifrån ett helhetsperspektiv där alla aspekter vid förändringar som innebär investeringar genomarbetas väl. Investeringsramarna utgör ett tak som inte får överstigas eftersom följden annars blir att både kostnadsramar och planerad upplåning påverkas negativt. Det innebär att investeringsplanen måste följas och omprioriteringar göras kontinuerligt inom givna ramar om exempelvis planera-

de investeringsprojekt blir dyrare än beräknat eller nya behov uppstår som anses ha högre prioritet.

Nivån på kommande investeringar har en direkt koppling till pågående omfattande strategiska satsningar på regionens sjukhus i form av fastighets- och utrustningsinvesteringar samt till regionens långsiktiga ekonomiska mål. Pågående strategiska byggnationer och anpassningar av befintliga lokaler i anslutning till nya hus ska färdigställas. Därefter inleds en period av låga investeringsnivåer.

Investeringsbudget 2025 och plan 2026-2029

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027	PLAN 2028	PLAN 2029
Fastigheter					
Strategiska					
- Mälarsjukhuset	129	26			
- Nyköpings lasarett	3	12			
- Kullbergsska sjukhuset					
Robusthetsinvesteringar	43	40			
Fortlöpande inkl ägarinvesteringar	496	148	155	133	180
Investeringar i fastigheter	671	226	155	133	180
IT					
- Investeringar i IT	48	28	29	20	20
Investeringar i IT	48	28	29	20	20
Utrustning					
- Hjälpmedel	44	44	44	44	44
- Strategiska investeringar i medicinteknik	132	1			
- Fortlöpande investeringar i medicinteknik	241	118	105	105	105
- Övriga fortlöpande investeringar	16	16	19	19	19
Investeringar i utrustning	433	179	168	168	168
INVESTERINGAR TOTALT	1 152	433	352	321	368

Fastigheter

Byggnadssektorn har upplevt en prisuppgång på grund av pandemin, kriget i Ukraina, skenande energipriser, med mera som slår mot pågående och kommande byggnationer. Entreprenörernas kostnader för byggmaterial har ökat kraftigt under perioden 2021-2023. Under 2024 har prisläget stabiliserats på en betydligt högre nivå än för några få år sedan. Investeringsramarna för fastigheter har justerats med anledning av prisutvecklingen. Pågående byggprojekt per september 2024 utgör cirka 70 % av investeringsramen för byggnader år 2025, drivet av högre prisnivå inom byggsektorn och restriktiv investeringsnivå totalt.

Strategisk fastighetsplan

Regionen har beslutat att genomföra omfattande strategiska fastighetsinvesteringar i fastighetsplanen.

Pågående projekt är nytt akut- och operationshus på Mälarsjukhuset i Eskilstuna, hus E62 vilket är det största byggprojektet och beräknas bli klart under andra halvan av 2025.

Innehållet i investeringsplanen har utöver tidigare beslutade ramökningar reviderats med indexering för kommande år motsvarande övriga ekonomiska förutsättningar.

Byggnationerna fortlöper i stort sett enligt plan och avtal har slutits med leverantören för de stora byggprojekten. Investeringsramarna följer kontrakterad leverantörs faktureringsplan.

Merparten av byggnationer är klara och flera aktiviteter för att säkerställa en trygg driftsättning pågår eller är avslutade. Projektet är uppdelat i tre delprojekt. De tre delprojekten är:

- Utbildning - Utbildning och förberedelse av medarbetare inom aktuell verksamhet genomförs.
- Fastighets- och verksamhetsservice - Säkerställa funktionalitet i lokaler och utrustning samt testning av arbetssätt och flöden.
- Flytt och driftsättning – Planera, förbereda och genomföra flytt, säkerställa att arbete och samarbete sker med pågående projekt och verksamheter.

Investeringar i robusthet

En kategori investeringar som ingår i investeringsplanen avser satsningar på att ge förutsättningar

för god robusthet, miljö och effektiv infrastruktur på regionens sjukhus. Satsningar som återstår att genomföra 2025-2026 är främst infrastruktur för larm- och meddelandeplattform, vilket innebär en framtidssäkrad och tryggad funktion för nuvarande tidskritiska meddelandeplattform som använder personsökare som primär larm- och meddelandedemottagare. Satsningar på wifi och anpassning till 5G ingår. En mindre del i satsningen på infrastruktur för att skicka smågods inom sjukhusen, i vardagligt tal kallat rörpost, kommer att pågå även under 2025.

Löpande fastighetsinvesteringar

Ramen för de fortlöpande hyresgäst Anpassningarna inklusive fastighetsägarinvesteringar är framtung då ett antal beslutade projekt pågår som syftar till att anpassa befintliga lokaler till de nya lokalerna bland de strategiska investeringarna. Efter år 2025 kommer de löpande fastighetsinvesteringarna att ligga på en väsentligt lägre nivå, vilket är ett led i den långsiktiga ekonomiska planeringen. I huvudsak prioriteras investeringar som syftar till att underhålla befintliga byggnader.

IT

Investering i framtidens vårdinformationsstöd är genomfört. Implementation är planerat till första kvartalet 2025. Under åren 2025-2027 genomförs investeringar i förnyelse av server- och nätverksplattform samt installation av ett större antal switchar i det nya akut- och operationshuset på Mälarsjukhuset.

Utrustning

Medicinteknisk utrustning

Tillkommande utrustning budgeteras inom särskild strategisk investeringsram och avser främst operations- och röntgenutrustning som behöver förstärkas och bytas ut i samband med att sjukhusbyggena framskrider och att verksamheterna flyttar till de nya lokalerna, fördelat över åren 2022–2025. I övrigt ligger tyngdpunkten på ersättning av utrustning inom radiologi och onkologi. En ackumulerad andel beslutade investeringar är under upphandling i olika stadier eller inväntar ombyggnation, varför investeringsutfall förskjuts in på år 2025 och därför ger en tillfälligt förhöjd investeringsram 2025.

Investeringar per nämnd

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027	PLAN 2028	PLAN 2029
Nämnden för kultur, utbildning och friluftsvksamhet					
- Utrustning	5	5	9	9	9
- Löpande fastighetsinvesteringar	10	3	15	16	6
Totalt	15	8	24	25	15
Nämnden för primärvård, rättspsykiatri och Dammsdalskolan					
- Fastigheter	12				
- Medicinteknisk utrustning	1	1	1	1	1
- Övrig utrustning	2	2	2	2	2
Totalt	15	3	3	3	3
Nämnden för samverkan kring socialtjänst och vård					
- Hjälpmedel regionen	28	28	28	28	28
- Hjälpmedel kommunala	16	16	16	16	16
- Utrustning	1	2			
Totalt	45	46	44	44	44
Regionala utvecklingsnämnden					
- Utrustning	1	1	1	1	1
Totalt	1	1	1	1	1
Regionstyrelsen					
- IT löpande	48	28	29	20	20
- Fastigheter strategiska	132	38			
- Fastigheter robusthet	43	40			
- Fastigheter ägarinvesteringar	89	76	43	61	68
- Fastigheter hälso- och sjukvård	245	53	70		17
- Fastigheter primärvård				28	74
- Fastigheter Dammsdalskolan					
- Fastigheter hjälpmedelscentralen					
- Fastigheter regionservice	119	16			15
- Fastigheter regiondirektörens staber	21				
- Fastigheter regional utveckling			27	28	
- Strategisk medicinteknisk utrustning	132	1			
- Medicinteknisk utrustning	240	117	104	104	104
- Övrig utrustning	7	6	7	7	7
Totalt exklusive finansiell leasing	1 076	375	280	248	305
- Finansiell leasing					
Totalt inklusive finansiell leasing	1 076	375	280	248	305
TOTALT REGIONEN	1 152	433	352	321	368

FINANSSTRATEGI

Finanspolicyn slår fast att regionen har "ett långsiktigt åtagande att möta framtida pensionsförpliktelser". Regionfullmäktige har ansvaret att besluta om avsättningar till eller uttag från pensionsmedelsportföljen.

I långtidsplanen länkas finansstrategin samman med Region Sörmlands totala ekonomi genom två av målen:

- Låneskuld på maximalt 30% av skatteintäkter och generella statsbidrag
- Kapitalförvaltningen på en nivå som motsvarar full konsolidering av pensionsskulden

Det andra målet innebär att pensionsmedelsportföljen, med rimliga långsiktiga avkastningsförväntningar, i slutet av långtidsplanen ska överstiga den prognostiserade totala pensionsskulden. Om pensionsmedelsportföljen uppfyller detta finns även möjlighet att planera för uttag från portföljen, något som hjälper till att hantera målet om att begränsa låneskulden. De långsiktiga pensionsprognoserna visar att den totala pensionsskulden (på balansräkningen och som ansvarsförbindelse) når sin topp 2025 för att därefter falla mycket långsamt. Givet det goda utgångsläget i pensionsmedelsportföljen kan uttag från portföljen göras med 150 mnkr för 2025. I långtidsplanen antas fortsatta uttag och en viss successiv höjning.

MARKNAD OCH PORTFÖLJUTVECKLING

Inflationsproblemen grundlades i efterdyningarna av pandemin och eskalerade efter Rysslands invasion i Ukraina. Under lång tid har centralbankerna kämpat med att bromsa ekonomierna för att på så sätt dämpa drivkrafterna till inflationen, men sedan ett par månader står det klart att det nu är läge att ta foten från bromspedalen och lätta på den penningpolitiska åtstramningen. I västvärlden har centralbanker på bred front börjat arbetet med att ta ner styrräntorna och marknadsräntorna, som är framåtblickande, prisar in mycket omfattande räntesänkningar fram till slutet av 2025. I skrivande stund förväntas Riksbanken sänka räntan till under 1,75% till slutet av 2025 och den amerikanska centralbanken, FED, väntas sänka räntan med över två procentenheter under samma period. Utvecklingen på såväl ränte-, valuta- och aktiemarknaderna under 2025 kommer att präglas av i vilken mån tillväxten och inflationen ger utrymme för så omfattande penningpolitiska lättnader.

Region Sörmlands pensionsmedelsportfölj har fortsatt att utvecklas positivt under 2024 och levererat väl över de långsiktiga tillväxtantagandena. Fram till slutet av juli, tidpunkten för delårsrapporten, hade portföljen avkastat 10%. I marknadsoron som följde i augusti och i viss mån även september har portföljen tappat något, men ligger fortfarande väl över årets budget. Från dagens nivå väntas portföljen långsiktigt avkasta 4,9% per år, vilket är något lägre än vad som förväntades vid samma tidpunkt förra året. Detta beror på att räntenivåerna har kommit ner och att aktiemarknaden har realiserat mer än den långsiktiga avkastning som förväntades förra året. Kronan har dock stärkts sedan förra året vilket minskar en av de portföljrisiker som lyftes fram förra året.

LIKVIDITET OCH UPPLÅNING

Regionens räntebärande lån (exklusive utnyttjande av checkräkningskredit) prognostiseras att uppgå till 6 597 mnkr vid slutet av innevarande år. Regionen har, via koncernkontot, haft en avtalad checkkredit på 1 500 mnkr. I den under året genomförda bankupphandlingen har vissa likviditetsrisker kopplat till löneutbetalningarna hanterats och checkkrediten är tillbaka på historiskt normala nivåer 1 000 mnkr under 2025.

Nyupplåningen har varit lägre än väntat under 2024. Det beror till viss del på att utfallet för investeringarna var lägre än väntat, men också på att det likvidpåverkande resultatet har varit något bättre än väntat. Ytterligare en faktor är att slutavräkningen för kommunalskattemedel (250 mnkr) som togs i resultatet tidigare är inbetalades först i januari. Allt sammantaget gör att Region Sörmland går in i 2025 med en lägre låneskuld än prognostiserat.

För 2025 budgeterar Region Sörmland med ett positivt operativt kassaflöde. Investeringstakten är dock hög och nyupplåning beräknas ske under året, men för 2026 och 2027 beräknas skulden kunna amorteras och om budgetens resultatmål hålls samtidigt som investeringarna stramas åt i linje med planen kommer lånevolymen att understiga 7 miljarder under hela perioden.

Vid hanteringen av skuldportföljen behöver hänsyn tas till de lån som förfaller och som därför behöver refinansieras. Som framgår av tabellen uppgår dessa till totalt 800 mnkr för 2024. Låneramen för refinansiering för 2025 sätts på nivån för de förfallande lånen (800 mnkr) medan låneramen för nyupplåning 2025 sätts något högre än det beräknade behovet (700 mnkr) för att ta hänsyn till risken för högre investeringsutgifter under 2025. Givet marknadens prissättning av ränteutvecklingen och det prognostiserade upplåningsbehovet bedöms räntekostnaderna för den räntebärande skulden att uppgå till 179 mnkr 2025, 169 mnkr 2026 och 161 mnkr 2027. Detta är väsentligt lägre än prognosen som lades inför 2024 vilket beror på lägre upplåning och betydligt lägre marknadsräntor.

Lånebehov

MNKR	BUDGET 2025	PLAN 2026	PLAN 2027
Resultat (exkl kapitalförvaltning)	-316	-77	-273
Avskrivningar	778	894	913
Pensionsavsättningar	273	21	127
Operativt kassaflöde	735	838	767
Investeringar	-1 152	-433	-352
Förändring kortfristig balans*	0	0	0
Överföringar kapitalförvaltning	150	150	200
Totalt kassaflöde	-267	555	615
Behov av nyupplåning	267	-555	-615
Räntebärande låneskuld**	6 864	6 309	5 694
Refinansiering av förfallande lån	800	850	1 300
Lånebehov	1 067	295	685
2025 års låneram för refinansiering	800		
2025 års låneram för nyupplåning	700		

* Kortfristig balans definieras som kortfristiga fordringar - kortfristiga skulder. Under budgetår och planår antas denna vara konstant och påverkar därför inte likviditeten.

** Prognosen för räntebärande låneskuld 2024 är 6 597 mnkr.

Plan för måluppfyllelse

REGION SÖRMLAND HAR EN JÄMLIK, TILLGÄNGLIG, KVALITATIV OCH EFFEKTIV VERKSAMHET

All verksamhet inom Region Sörmland ska verka för jämlikhet och hög tillgänglighet. De ska hålla en hög kvalitet och arbeta effektivt.

Jämlik verksamhet

Livsvillkoren och möjligheten att få sina rättigheter tillgodosedda skiljer sig åt mellan grupper i befolkningen. Det beror till exempel på kön, etnicitet, religion, funktionsvariationer, ålder och ekonomi. För att bidra till jämlika livsvillkor ska verksamheterna utformas utifrån invånarnas behov, med särskild hänsyn till de individer och grupper som riskerar att missgynnas.

För att förebygga och motverka orättfärdiga skillnader ska våra verksamheter:

- Ha kunskap om ojämlika livsvillkor bland invånare
- Utformas utifrån invånarnas olika behov och förutsättningar
- Utveckla verksamhetsstatistik och uppföljning som synliggör skillnader i insatser och utfall

Jämlikt inom hälso- och sjukvården innebär bland annat att regionen inte gör någon skillnad på patienter beroende på kön, ålder eller geografi när det gäller att få tillgång till de välfärdstjänster som patienten är i behov av. Var patienten bor eller vem patienten är har med andra ord inte någon betydelse när det gäller tillgång till hälso- och sjukvård.

Den nära vården och omsorgen ska vara jämlik oavsett var i länet den ges. Individen ska ha en god relation till vården och uppleva den som nära. Vården ska anpassas efter individen och kan vara mobil. Den nära vården ska vara lättillgänglig och flexibel, digital när det är möjligt och fysiskt när det behövs. Kontinuitet och tydlig information skapar

trygghet för individen, anhöriga och medarbetare. Primärvården är navet och ska samverka med annan hälso- och sjukvård och socialtjänst. Den nära vården ska utgå från ett personcentrerat förhållningssätt. Det handlar till exempel om att skapa enkla kontaktvägar in i vården och att vården ger stöd till patientens egenvård. Patienten ska vara delaktig i alla beslut om sin egen vård. Det handlar om att delta aktivt i planering och genomförande av den egna vården i samarbete med vårdpersonal och vid behov i samarbete med närstående. Patientens ställning ska stärkas och sjukvården ska bli bättre på att tillvarata patientens och närståendes engagemang i att utveckla verksamheten.

Kulturverksamheten följer i det löpande arbetet upp val av medverkande och olika gruppers synlighet i utbudet. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att säkerställa barns, ungas och äldres tillgång till, delaktighet och deltagande i kulturlivet.

En attraktiv kollektivtrafik är en del i arbetet med att skapa ett jämlikt och jämställt samhälle. Möjligheterna att resa med kollektivtrafiken kan vara begränsade för personer med olika funktionsnedsättningar. Kollektivtrafiken arbetar med att erbjuda tillgänglig kollektivtrafik för fler genom att förbättra tillgänglighetsanpassningen gällande den fysiska miljön på fordonet samt vid platser för på- och avstigning.

Tillgänglig verksamhet

All vård som bedrivs inom ramarna för Region Sörmland ska ha utgångspunkt i sörmlänningarnas behov av en patientsäker vård med god kvalitet och korta väntetider. Den som har störst behov av sjukvård ska få tillgång till denna utan onödigt väntan eller organisatoriska begränsningar.

ar. Tillgänglighet till vård spelar en avgörande roll i att säkerställa att patienter får den vård de behöver i rätt tid. Ansvar för att ge patienterna vård inom rimlig tid ligger hos hälso- och sjukvårdens verksamheter. För att verksamheterna ska kunna garantera tillgänglighet till vård behövs välplanerade verksamheter med uppföljningar och tillhörande analys för identifiering av behov och insatser för att förbättra sin tillgänglighet.

Vårdgarantin är en nationell lagstadgad rättighet som innebär att personer ska få vård inom en viss tid. Vårdgarantin anger inom vilka tidsgränser olika vårdinsatser ska erbjudas, efter att beslut om vård har fattats. Målet med vårdgarantin är att öka tillgängligheten till vården samt att avveckla köer och väntetider.

Kulturverksamhetens inriktning för att öka tillgängligheten är att söka upp, erbjuda och möjliggöra för de människor som lever i och besöker länet att vara en del av länets kulturliv. Inom den så kallade Sörmlandsmodellen erbjuds barn i Sörmland två scenkonstupplevelser per läsår.

Kollektivtrafiken ska vara funktionell och därmed tillgänglig för invånarna. En funktionell kollektivtrafik binder samman Sörmland och skapar tillgänglighet inom länet samt gör Sörmland attraktivt för invånare, företag och besökare genom de förutsättningar som resor med kollektivtrafiken ger. En viktig uppgift för kollektivtrafiken är att bidra i de dagliga transporterna för arbete, studier och service.

Kvalitativ verksamhet

Hälso- och sjukvården i Region Sörmland strävar efter att säkra och utveckla vårdens kvalitet. Vård och behandlingar ska vara kunskapsbaserade och ändamålsenliga och verksamheterna ska arbeta i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Kunskapsstyrning är svensk vårds gemensamma system för att kunna leverera en mer kunskapsbaserad, jämlik och resurseffektiv vård av hög kvalitet. Systemet handlar om att utveckla, sprida och använda bästa möjliga kunskap inom hälso- och sjukvården och att vården ska vara jämlik i hela landet. Målet är att bästa kunskap ska finnas tillgänglig och användas i varje patientmöte. Region Sörmland arbetar med kloka kliniska val som handlar om att använda resurserna effektivt och

följa den vetenskap som finns genom att välja bort insatser utan värde för patienten.

Region Sörmland ska ha en patientsäker vård. Patientsäkerhet handlar om att patienter inte ska skadas i samband med hälso- och sjukvårdande åtgärder, eller på grund av att vården inte genomför de åtgärder som är motiverade med hänsyn till patientens tillstånd. Att vården är säker är en grundsten i hälso- och sjukvårdens kvalitetsarbete.

Regional verksamhet arbetar med tydliga och inkluderande processer för planering, uppföljning och utvärdering för att säkerställa kvalitet, kompetens och utveckling i sitt utbud. Verksamheten dokumenterar viktiga processer och rutiner och har en ändamålsenlig styrning och organisation samt en god kommunikation.

Kollektivtrafiken ska vara användarvänlig och hålla en hög kvalitet. Resenärerna ska känna att kollektivtrafiken är ändamålsenlig och prisvärd, att den är enkel att använda, trygg och bekväm.

Trafikutbudet ska uppfattas som snabbt och sammanhållet samt bestående över tid av såväl resenärer som samhällsaktörer. Det är också viktigt att kollektivtrafiken upplevs som ett tryggt resealternativ med trygga och säkra trafikmiljöer.

Effektiv verksamhet

Effektivitet i allmänhet handlar om att öka vinsten givet de resurser som finns tillgängliga. Inom offentlig sektor mäts inte vinsten i pengar utan i nytta för medborgarna. Offentliga medel är begränsade och det är viktigt att de används så effektivt som möjligt, det vill säga att så hög nytta som möjligt uppnås. Genom att förbättra effektiviteten kan fler människor få den vård och omsorg de behöver med bra kvalitet.

Digitalisering är en viktig faktor för att nå framgång i arbetet för att modernisera och utveckla verksamheten. Principen är digitalt först, där patienter som kan och vill ska kunna välja digitala alternativ. Det bidrar till effektivare insatser samt att resurser frigörs till dem som behöver personliga möten.

När fler människor väljer att resa kollektivt med tåg eller buss istället för med bil medför det stordriftsfördelar. Ambitionen att öka resandet i kollektivtrafiken kräver att de ekonomiska resurserna används effektivt. Kollektivtrafiken ska därför i första hand byggas ut där resebehoven är som störst.

Indikatorer inom målområdet Region Sörmland har en jämlik, tillgänglig, kvalitativ och effektiv verksamhet

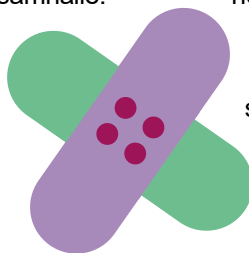
MÅLOMRÅDE / INDIKATOR	ÅRETS MÅLVÄRDE	LÅNGSIKTIGT MÅLVÄRDE
Andel patienter som fått kontakt med primärvården samma dag	90 %	100 %
Andel patienter som fått medicinsk bedömning i primärvården inom tre dagar	80 %	100 %
Andel patienter som har väntat 90 dagar eller kortare på sin första kontakt inom planerad specialiserad vård	90 %	100 %
Andel patienter som har väntat 90 dagar eller kortare på operation/åtgärd inom planerad specialiserad vård	80 %	100 %
Andel skolor som tagit del av Sörmlandsmodellen	80 %	90 %
Antal besökare till Sörmlands museum	155 000	160 000
Antal besökare till Nynäs friluftsområde	55 000	56 000
Antal påstigande i kollektivtrafiken (tåg)	4 000 000	5 000 000
Antal påstigande i kollektivtrafiken (buss)	12 200 000	14 000 000
Andel patienter med sjuhusförvärvade trycksår	9 %	0 %
Andel överbeläggningar i somatisk slutenvård	3	2
Andel utlokaliseringar i somatisk slutenvård	1	1
Andel oplanerade återinskrivningar inom 30 dagar	15 %	0 %
Punktlighet buss	94 %	100 %
Punktlighet tåg	95 %	100 %
Nöjdhetsindikator	80 %	100 %
Antal kontakter per årsarbetare och månad	35	40
Kostnadstäckningsgrad busstrafik	35 %	40 %

REGION SÖRMLAND ARBETAR HÄLSOFRÄMJANDE OCH FÖREBYGGANDE

Region Sörmland har en viktig roll i att skapa förutsättningar för människors möjlighet till god hälsa och miljö. För att skapa dessa förutsättningar behöver regionen arbeta med ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv i hela organisationen. Ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv innebär att skapa sammanhang och miljöer som bidrar till människors förutsättningar och förmågor att förbättra sin hälsa. Det innebär även att identifiera och minimera riskfaktorer med fokus på att förebygga ohälsa, sjukdom eller skada.

Det hälsofrämjande och förebyggande arbetet ska bedrivas med insikten om att människor har olika förutsättningar utifrån bland annat social situation, förmåga, motivation och förkunskaper. För att nå framgång behöver regionen bland annat stärka samarbetet med kommuner, stat och civilsamhälle.

Välplanerade utemiljöer kring Region Sörmlands sjukhus, övriga byggnader samt naturreservat kan användas som en värdefull resurs för ökat välbefinnande och återhämtning. Hälsofrämjande aspekter bör beaktas vid yttre- och konstnärlig gestaltning. Vidare ska den mat som tillagas och serveras inom Region Sörmland vara näringsrik, bidra till hälsosamma matvanor och främja tillfrisknande hos patienter.

Hälsofrämjande arbete ska utföras i alla regionens verksamheter. Inom sjukvården är en viktig del att jobba hälsofrämjande genom att stötta patienterna i att ta kontroll över sin hälsa. Regionens kultur- och friluftsverksamheter ska bidra till individens hälsa genom olika typer av upplevelser och aktiviteter. Hälsofrämjande arbete kan också vara att skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer. Utbildning skapar förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden och främjar en god hälsa.

Förebyggande arbete innebär olika insatser för att undvika att något händer som påverkar bland annat hälsan negativt. Förebyggande insatser utgår från kunskapen om vad som orsakar ohälsa och sjukdom hos individen. En viktig del är de vaccinationer och screeningprogram som regionen genomför varje år.

Förebyggande arbete kan också vara att säkra regionens förmåga att utföra sitt uppdrag i ljuset av en instabil omvärld. Regionens robusthetsarbete och försörjningsarbete är därmed förebyggande. Syftet är att garantera till exempel omhändertagande och läkemedelstillgång för svårt sjuka även om tillgång till material och läkemedel inte fungerar optimalt.

Indikatorer inom målområdet Region Sörmland arbetar hälsofrämjande och förebyggande

MÅLOMRÅDE / INDIKATOR	ÅRETS MÅLVÄRDE	LÅNGSIKTIGT MÅLVÄRDE
Andel vaccinerade mot mässling, påssjuka och röda hund	96 %	100 %
Andel barn på barnvårdscentralen med verksamhet i en familjecentral	50 %	100 %
Täckningsgrad tandvård, barn	99 %	100 %
Andel personer 65 år och äldre vaccinerade mot influensa	70 %	100 %
Andel patienter som diskuterat levnadsvanor med läkare eller någon annan ur vårdpersonalen	30 %	80 %
Täckningsgrad för gynekologisk cellprovskontroll	80 %	100 %

REGION SÖRMLAND ANVÄNDER SINA RESURSER HÅLLBART OCH EFFEKTIVT

Region Sörmland använder stora mängder resurser i sina verksamheter och det är av största vikt att detta görs effektivt. Genom god hushållning kan regionen bidra till minskade kostnader, bättre personalplanering och minskad belastning på miljön. Om regionen är framgångsrik i detta arbete innebär det att sörmlänningarna får ut så mycket och så hållbar verksamhet som det är möjligt för skattepengarna.

Region Sörmland har en god finansiell hushållning

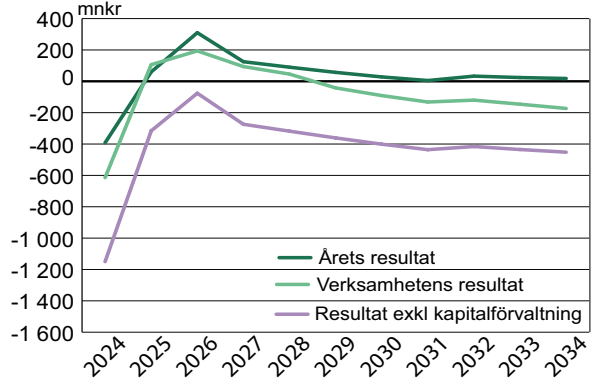
Region Sörmland har under en längre tid stärkt det egna kapitalet och gjort avsättningar som täcker den totala pensionskulden. En hög kostnadsutvecklingstakt har dock gradvis försämrat det underliggande verksamhetsresultatet, vilket under pandemiåren delvis komparerades av tillfälligt ökade statsbidrag. Därför har egenfinansieringen av de stora investeringarna i Sörmlands sjukhus varit låg och regionen har byggt upp en stor låneskuld.

Regionen har fastställt en långsiktig ekonomisk plan med mål för ekonomisk ställning år 2034. Målen innebär att regionen gradvis ska återställa det egna kapitalet till minst 10% av skatteintäkter, utjämning och generella statsbidrag samt amortera av på låneskulden så att den är maximalt 30% av skatteintäkter, utjämning och generella statsbidrag. För att klara det krävs att regionen uppnår positiva resultat samtidigt som investeringsnivån minskas till en miniminivå under en period för att säkra ett positivt kassaflöde.

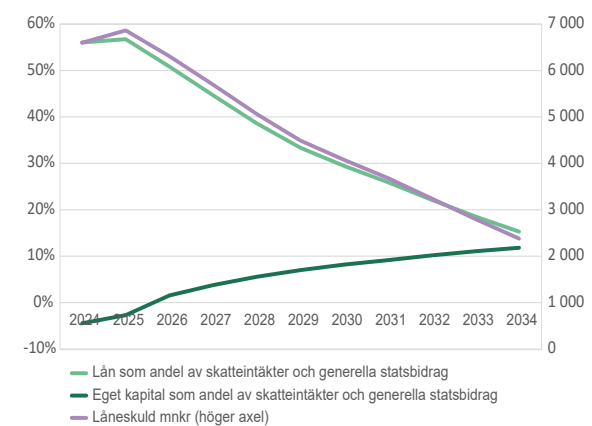
Låneskulden ska inom tioårsperioden gradvis amorteras ned och parallellt med detta ska kapitalförvaltningen, som beräknas bidra med viss årlig likviditet och positivt bidrag till resultatet över tid, fortsatt ligga på en nivå som innebär full täckning av den totala pensionskulden. De långsiktiga beräkningarna bygger bland annat på räntenivåer enligt nuvarande prissättning på kapitalmarknaderna samt en årlig nettokostnadsutveckling som överstiger LPIK med 1 procentenhet.

För att den långsiktiga ekonomiska planen ska förverkligas krävs att nämnderna bedriver sin verksamhet inom tilldelade budgetramar vilka innehåller kraftiga besparingar under planperioden.

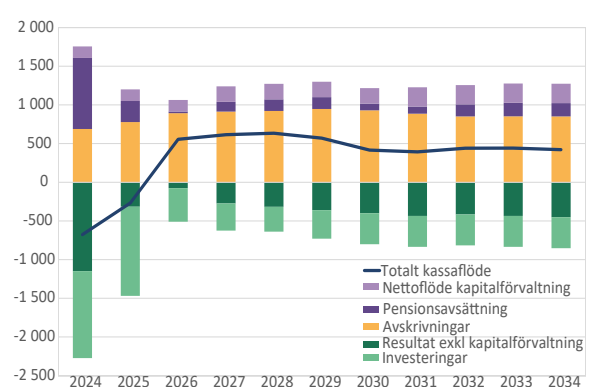
Resultat 2024-2034

Låneskuld 2024-2034

Kassaflödets delar 2024-2034

Region Sörmland är en attraktiv arbetsgivare med en hållbar kompetensförsörjning

Region Sörmland ska erbjuda attraktiva och hälsofrämjande arbetsplatser som sätter en jämlik och inkluderande arbetsmiljö samt hälsa i centrum. Genom det systematiska arbetsmiljöarbetet arbetar regionen aktivt för att skapa en god organisatorisk, social och fysisk arbetsmiljö. Arbetet sker på individ-, grupp- och organisatorisk nivå. Detta för att förhindra att medarbetare drabbas av arbetsrelaterad ohälsa och olycksfall. Både arbetsmiljöproblem som uppstått och arbetslivsinriktad rehabilitering ska hanteras med tidiga insatser.

Region Sörmland strävar efter att minska hyrberoendet till förmån för egen personal. Att ha egna medarbetare innebär bättre kontinuitet, stabilitet, effektivitet och kunskapsbyggande i verksamheterna. Hyrpersonal är ett bra komplement för att kunna täcka upp vid tillfälliga svackor men ska inte användas som ordinarie arbetskraft.

En förutsättning för att navigera i de utmaningar regionen står inför är ett närvarande kommunikativt och modigt ledarskap med förmåga att ingjuta mod och skapa trygga miljöer där medarbetare motiveras till initiativ och handling. Ett ledarskap som klarar av att hantera komplexa situationer och som bjuder in till dialog samt uppmuntrar medarbetare att kontinuerligt vara delaktiga i för-

ändrings- och omställningsarbetet. Det ställs höga krav på våra chefer. För att nå framgång i arbetet behöver chefer ges goda förutsättningar, liksom stöd och utbildning i det förändrings- och utvecklingsarbete som är regionen står inför.

Region Sörmland ska skapa möjligheter till karriär, utbildning, utveckling, forskning och omställning av kompetens. Regionen uppmuntrar och tar tillvara den blandning av kompetenser och egenskaper som medarbetarna har. Ett livslångt lärande och kompetensväxling är en naturlig del i arbetet. Rekrytering sker utifrån kompetens och med utgångspunkt i mångfald för att spegla samhället. Tillsammans arbetar chefer och medarbetare för att ta tillvara och utveckla varje medarbetares kompetens utifrån verksamhetens behov.

Konkurrens om såväl nyexaminerade som erfaren personal samt rörligheten på den svenska arbetsmarknaden förväntas fortsatt vara hög inom region- och kommunsektorn. Med anledning av detta kommer det att bli än viktigare att Region Sörmland, likväl som andra arbetsgivare inom region- och kommunsektorn, lägger stort fokus på att attrahera och behålla medarbetare samt arbeta med arbetsmiljö, kompetensutveckling och omställning. En aktiv samverkan med de fackliga organisationerna är avgörande för att nå framgång i arbetet. Att systematiskt arbeta med utveckling av arbetsmiljön för medarbetare och chefer är i sammanhanget av stor vikt.

Region Sörmland är klimatsmarta

Klimatförändringarna är en av de största miljöutmaningarna som samhället står inför och en kraftsamling krävs för att de globala och nationella klimatmålen ska kunna nås. Region Sörmland ansvarar för samhällsviktig verksamhet där det är angeläget att mildra den påverkan som klimatförändringarna orsakar. Samtidigt behöver regionen fortsätta minska de direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser som verksamheten bidrar till.

En cirkulär och effektiv användning av resurser, där produkter och material kan återanvändas eller återvinnas i stället för att bli avfall är ett viktigt led i detta arbete. Regionen behöver identifiera möjligheter att använda produkter effektivt, se över materialval och möjligheten att sluta kretslopp. Löpande arbete med energieffektivisering för att minska regionens användning av energi bidrar till lägre miljöpåverkan samtidigt som energikostnaden minskar. Livsmedel serveras med så lågt svinn som möjligt genom hela livsmedelskedjan där klimatsmarta livsmedel från svenskt lantbruk prioriteras och inköp och menyer anpassas efter säsong. Vidare drivs regionens verksamhets- och transportfordon med förnybara drivmedel eller el.

Region Sörmlands i särklass största klimatpåverkan kommer från de varor och tjänster som köps in. Hållbar upphandling är därför ett kraftfullt verktyg där regionen genom att kontinuerligt utveckla krav och uppföljning, även i leverantörskedjan, kan stärka såväl miljömässig som social hållbarhet och uppnå en mer hållbar och effektiv resursanvändning. Regionens inköp ska vara samordnade för att på ett starkare sätt, med regionernas gemensamma köpkraft, kunna ställa krav på hållbarhet och övriga villkor i affären. Vidare är det viktigt att inköp görs via upphandlade avtal och leverantörer.

Region Sörmland har även en viktig roll att skapa förutsättningar för människors möjlighet till god hälsa och miljö. Välplanerade utemiljöer kring regionens sjukhus, övriga byggnader samt naturreservat kan användas som en värdefull resurs för att stärka biologisk mångfald och ekosystemtjänster samtidigt som ökat välbefinnande och återhämtning främjas. Utfasning av miljö- och hälsoskadliga kemikalier fortgår kontinuerligt och en ansvarsfull och hållbar förskrivning och användning av läkemedel bidrar till att minska belastningen på miljön.

Indikatorer inom målområdet Region Sörmland använder sina resurser hållbart och effektivt

MÅLOMRÅDE / INDIKATOR	ÅRETS MÅLVÄRDE	LÅNGSIKTIGT MÅLVÄRDE
Verksamhetens resultat	106 mnkr	0 mnkr
Balanskravsresultat	60 mnkr	0 mnkr
Investeringar	1 152 mnkr	400 mnkr
Eget kapital som andel av skatteintäkter och generella statsbidrag	-3 %	10 %
Lån som andel av skatteintäkter och generella statsbidrag	57 %	30 %
Pensionstäckning	Ja	Ja
Sjukfrånvarotid i relation till ordinarie arbetstid	6 %	6 %
Andelen engagerade medarbetare, HME-index	80	80
Personalomsättning	10 %	10 %
Energianvändning (energieffektivisering)	92 %	90 %
Andel förnybara drivmedel, inklusive el, som tankas i regionens verksamhetsfordon	90 %	100 %
Leverantörstrohet	91 %	92 %
Avtalstrohet	80 %	82 %

Ägardirektiv

ÄGARDIREKTIV 2025 FÖR VITA HUSET I NYKÖPING AB

Vita Huset i Nyköping AB är moderbolag i Region Sörmlands bolagskoncern. Koncernen är en del av den totala regionverksamheten. I regionens bolagspolicy och grundläggande ägardirektiv, beslutade i regionfullmäktige den 27 april 2021 § 9/21, finns allmänna riktlinjer för regionens bolag som bolaget har att följa utöver dessa ägardirektiv.

Syftet med bolagets verksamhet

Ändamålet med bolagets verksamhet är att skapa nytta och värden för kunden, samhället och ägaren, direkt och indirekt, genom att tillsammans med dotterbolagen ta ett hållbart samhällsansvar och utveckla bolagens verksamhet på ett värdeskapande sätt, leda och samordna bolagen samt initiera och driva särskilda projekt i syfte att utveckla regionens bolagsverksamhet.

Inriktning och omfattning av verksamheten

Bolaget ska som moderbolag äga och förvalta aktier i Region Sörmlands helägda bolag.

Kapitalförsörjning

Bolagets aktiekapital är 20 mnkr inklusive reservfond. Det egna kapitalet ska vara minst 20 mnkr. Bolagets kapitalbehov i övrigt ska tillgodoses genom att bolaget på avtalade villkor ingår i regionens koncernkontosystem.

Finansiella mål

Koncernen ska uppvisa ett positivt rörelseresultat. Moderbolaget ska i första hand stärka det egna kapitalet i bolagskoncernen genom omfördelning inom bolagskoncernen och inom givna ramar. Därefter utdelas tillgängligt fritt kapital till ägaren.

Övrigt

Bolaget ska upprätta årshjul innehållande bolagskoncernens plan för rapportering, möten, beslutsärenden och övriga större bolagsgemensamma planer.

ÄGARDIREKTIV TILL DOTTERBOLAGEN

Folktandvården i Sörmland AB

Ägardirektivet till Folktandvården ska vara ettårigt och följande specifika direktiv anges:

- Bolaget ska enligt anvisningar lämna en separat ekonomisk redovisning per verksamhetsgren enligt den gemensamma modell som huvudmännen tagit fram
- Till moderbolaget ska Folktandvården i Sörmland AB lämna koncernbidrag motsvarande moderbolagets löpande utgifter.
- Direktiv om utdelning till moderbolaget ska anges.
- Ett program för uppföljning av privata utförare är framtaget för regionen och programmet ska rapporteras vid delår och helår. Folktandvården i Sörmland AB ska vara behjälplig med relevanta uppgifter.
- Direktiv om att bolaget ska ta ansvar och verka värdeskapande för samhället utifrån ett långsiktigt hållbart samhällsansvar. Region Sörmlands hållbarhetspolicy samt hållbarhetsprogram gäller även för bolagen och knyter an till gällande lagstiftning och andra övergripande styrdokument som till exempel FN:s deklARATIONER om de mänskliga rättigheterna, Agenda 2030, CEMR-deklarationen, Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken, Nationella strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck de svenska miljömålen samt det övergripande svenska folkhälsopolitiska målet med dess målområden.

Intern kontroll

ALLMÄNT

Syftet med Region Sörmlands internkontroll är att regionen ska ha:

- Ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet som främjar effektivitet, kvalitet och måluppfyllelse, samt god arbetsmiljö och främjande av ett levande ledningssystem. Goda förutsättningar för styrning och ledning.
- Tillförlitlig och rättvisande finansiell rapportering och information om verksamheten.
- Goda rutiner för att skydda regionens tillgångar.
- Efterlevnad av tillämpliga lagar, föreskrifter, riktlinjer, policys etcetera i syfte att minimera risker och avvikelser, såväl patientsäkerhet som informationssäkerhet och övriga säkerhetsaspekter.
- Skydd för personal och politiker mot ooberättigade misstankar.

I nämndernas respektive verksamhetsplan med budget ska en internkontrollplan ingå som en del. Mål och indikatorer i nämndbudgeten utgör, vid sidan av lagstiftning, policys och annan styrning, en viktig utgångspunkt vid planeringen av innehållet i internkontrollplanen. Genom att identifiera och analysera risker som ur olika perspektiv kan äventyra måluppfyllelsen och följsamheten till lagstiftning och policys, kan riktade kontroller och uppföljningar göras där risken bedöms som hög att fel med stora konsekvenser kan uppstå. Med ett sådant systematiskt arbetssätt kan innehållet i de interna kontrollplanerna breddas och riktas mot områden som bedöms som riskfyllda. Områden som tidigare har visat sig fungera väl kan då stå tillbaka för nya obeprövade delar.

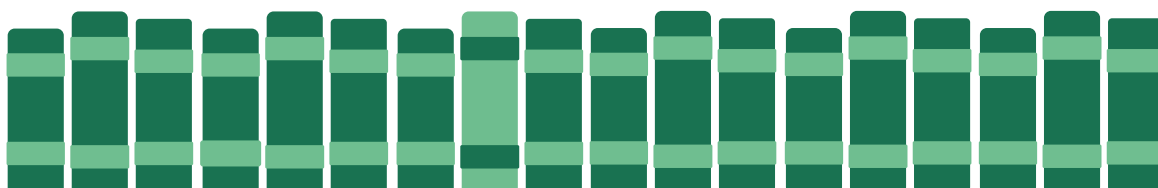
RISKANALYS

Baserat på en riskanalys har ett antal övergripande riskområden identifierats. Dessa riskområden ska nämnderna särskilt beakta vid framtagande av nämndernas interna kontrollplaner.

Ekonomi

De ekonomiska utmaningarna för Sveriges kommuner och regioner är högst påtagliga. Hög inflation, ökade pensionskostnader och stigande räntekostnader har bidragit till historiskt låga resultat. Nästan alla regioner, så även Region Sörmland, förväntas redovisa ekonomiska underskott under 2024. En ytterligare starkt bidragande orsak till detta är att sektorn under pandemiåren fick stora statliga bidrag för att klara det ökade åtagandet, medan regionerna nu med begränsade tillskott från staten ska klara ökade förväntningar på kvalitet och tillgänglighet. Därutöver befinner sig Region Sörmland i en investeringstung period, med bland annat om- och tillbyggnationer av länets sjukhus. Allt detta sammantaget bidrar till en mycket ansträngd ekonomisk situation.

Regionen har startat upp ett arbete för att nå en ekonomi i balans och regionstyrelsen har beslutat om en handlingsplan som ska genomföras under den kommande planperioden. Handlingsplanen syftar till att komma till rätta med obalanserna inom ekonomin. Vidden av den ekonomiska obalansen kan innebära att inte tillräckligt genomarbetade beslut fattas, som kan leda till oönskade försämringar för medborgarna. Ett ökat fokus kommer att läggas på regionens ekonomi i syfte att komma till rätta med obalanserna på ett långsiktigt hållbart sätt.

Hållbar kompetens- och personalförsörjning

Vårdbehovet ökar stadigt medan tillgången på möjlig arbetskraft inte ökar i samma utsträckning. Hela arbetsmarknaden har ett stort rekryteringsbehov vilket gör att konkurrensen om befintlig arbetskraft kommer att öka. Regionens ansträngda ekonomi medför också utmaningar vad gäller personalförsörjning. I effektiviseringsarbetet är det viktigt att regionen lyckas behålla nyckelkompetenser. Det finns ett behov av att möta uppdraget med nya arbetssätt för att bibehålla och utveckla arbetsmiljö och förmåga.

Den allmänna bilden av att arbeta inom vårddyrket är delvis negativ utifrån arbetsbelastning, lönenivåer och karriärmöjligheter. Detta kan leda till att andelen som söker sig till utbildningar inom vårddyrket minskar. Konkurrensen om nyutexaminerade arbetstagare inom vården är hög. Sammantaget kan detta leda till arbetskrafts- och kompetensbrist, vilket i sin tur leder till försämrad tillgänglighet, höga kostnader för hyrpersonal och utomlänsvård, försämrad måluppfyllelse och bristande lagkravsefterlevnad.

Informationssäkerhet

Region Sörmland hanterar värdefull information, både för regionen som organisation och för den enskilda individen. Ibland är informationen livsviktig, exempelvis om den återfinns i patientjournaler. Går den informationen förlorad eller är felaktig kan det få allvariga negativa konsekvenser. Därför måste vi skydda vår information så att den alltid finns när vi behöver den, så att vi kan lita på att den är riktig och att endast behöriga personer får ta del av den.

En bristfällig informationshantering riskerar att leda till exempelvis IT-attacker med efterföljande verksamhetsavbrott, läckage av personuppgifter och försvårande av digitaliseringssatsningar. Detta försämrar i sin tur förtroendet hos allmänheten för regionen.

Välfärdsbrottslighet, korruption och otillåten påverkan

Med välfärdsbrottslighet menas att en extern aktör otillbörligen utnyttjar offentliga medel för egen vinning. Korruption är ett samlingsbegrepp för att ge och ta emot muta, trolöshet mot huvudman och att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörlig fördel

för egen eller annans vinning. Med otillåten påverkan menas handlingar som syftar till att påverka en tjänsteperson eller förtroendevald att agera på ett annat sätt än denne tänkt. Otillåten påverkan kan innebära brottsliga handlingar, men också handlingar som inte är brott i juridisk mening.

Välfärdsbrottslighet, korruption och otillåten påverkan är hot mot demokratin och därmed allas problem. Det kan även leda till ekonomisk skada för regionen. Regionen behöver arbeta aktivt för att stärka det förebyggande arbetet och säkerställa att det finns en tydlig process för att hantera problem när de upptäcks. Det kan finnas en sårbarhet i regionens interna kontrollsystem, som kan möjliggöra otillbörligheter. Region Sörmland har ett etablerat visselblåsarsystem, men det förebyggande arbetet kring välfärdsbrottslighet, korruption och otillåten påverkan behöver utvecklas.

Allmänhetens förtroende för regionens verksamheter

De ovan beskrivna utmaningarna riskerar att få negativ påverkan på allmänhetens förtroende och känsla av trygghet för regionen och dess verksamheter, men även attraktiviteten att leva och arbeta i Sörmland riskerar att försämrats. Ifall Region Sörmland som organisation får ett negativt anseende kan det försvåra personalförsörjningen ytterligare.

Införande av nytt vårdinformationsstöd

Under våren 2025 börjar Region Sörmland använda ett nytt vårdinformationsstöd. Det nya stödet kommer att ersätta regionens nuvarande journalsystem samt ett antal andra system. Ett stort antal medarbetare och IT-system, såväl inom vården som i andra verksamheter, berörs direkt eller indirekt av detta. Många medarbetare ska utbildas samtidigt som ordinarie verksamhet ska fortlöpa. Utmaningarna i samband med implementeringen kan leda till problem i schemaläggning, logistik, produktionsbortfall samt informations- och systemfel. Detta kan innebära försämrad tillgänglighet för patienter, patientrisker och försämrad medarbetarnöjdhet.

Det finns även en risk att införandet på grund av oförutsedda händelser försenas och att vårdinformationsstödet, när det väl är implementerat, inte nyttjas på bästa möjliga sätt. Detta kan leda till kvalitets- och effektivitetsbrister i verksamheterna.

Program för uppföljning av privata utförare

INLEDNING

Regionfullmäktige ska enligt 5 kapitlet (kap.) 3 § kommunallagen (KL) varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för verksamheter som upphandlats och utförs av privata utförare. I programmet ska det också anges hur fullmäktiges mål och riktlinjer samt övriga föreskrifter på området ska följas upp och hur allmänhetens insyn ska tillgodoseas.

Syftet med kommunallagens krav är att förbättra uppföljning och kontroll av privata utförare och öka allmänhetens insyn i privata utförares verksamhet.

Programmet gäller samtlig verksamhet, som helt eller delvis är överlåtten av Region Sörmland och dess helägda bolag, där den privata aktören är utförare av verksamheten. Det gäller även när regionen genom av regionen helägda bolag, föreningar eller stiftelser väljer att anlita privata utförare.

Med utgångspunkt ur ovanstående omfattar programmet därmed all verksamhet som gäller under exempelvis lag om valfrihetssystem (LOV), upphandlade tjänster enligt lag om offentlig upphandling (LOU), privat utförd barn- och ungdomsvård samt tandvård för unga vuxna enligt tandvårdslagen, kollektivtrafik enligt lag om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) samt övriga verksamheter som riktar sig till invånarna.

MÅL OCH RIKTLINJER FÖR VERKSAMHET SOM UTFÖRS AV PRIVATA UTFÖRARE

Regionen anlitar privata utförare framförallt i syfte att komplettera regionens utbud av tjänster utifrån medborgarnas behov. Genom mål och budget

fastställs årligen övergripande mål och riktlinjer som gäller för regionens samtliga verksamheter, även de som drivs av privata utförare på uppdrag. Utifrån dessa övergripande mål och riktlinjer fastställer varje nämnd i sin tur ett antal mål, indikatorer och nyckeltal avsedda att användas för att styra och följa upp att verksamheten bedrivs och utvecklas i linje med ovan.

UPPFÖLJNING AV MÅL OCH RIKTLINJER

Regionstyrelsen och nämnderna ansvarar inom sina verksamhetsområden för att se till att verksamheterna drivs enligt lagar, föreskrifter, mål och riktlinjer, att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten drivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt (10 kap. 8 § KL). I ansvaret ingår att följa upp och kontrollera verksamheten. Detta gäller oavsett om verksamheten drivs i egen regi eller av en privat utförare. Utöver ovanstående har regionstyrelsen ett särskilt ansvar att leda, samordna och ha uppsikt över verksamheten i nämnder och kommunala företag. Uppsikten gäller även verksamhet som lämnats över till privata utförare.

Det är således varje nämnd som ansvarar för att uppföljningen regleras i de avtal som tecknas med varje utförare. Det innebär att förfrågningsunderlag och avtal ska innehålla krav på att utföraren medverkar vid uppföljning av verksamheten genom att exempelvis lämna statistik och verksamhetsmått till nämnden och deltar vid genomförandet av brukarenkäter som nämnden bestämmer. Krav ska också finnas på att utföraren rapporterar nödvändiga uppgifter till nämnden, nationella register eller andra myndigheter samt kring synpunktshantering, där nämnden vid begäran ska få del av inkomna

synpunkter från brukare. Avtalet ska också reglera hur nämndens uppföljning återrapporteras till utföraren och redovisas för allmänheten.

Uppföljningen ska särskilt fokusera på beslutade mål och fokusområden i mål och budget. Utöver mål- och fokusområdesuppfyllelsen ska varje nämnd följa upp att uppdrag till privata utförare utförs enligt uppdragsbeskrivningar, förfrågningsunderlag, anbud och avtal. Nämnderna ska också följa upp att utförarna följer de lagar, förordningar och föreskrifter som gäller eller kan komma att gälla.

Det är viktigt att ta hänsyn till att de privata utförarnas verksamheter är av olika omfattning och finns inom skilda områden. Varje nämnd behöver därför ha möjlighet att anpassa uppföljningen efter behov. Nämnden behöver ta ställning till vilken/vilka typer av uppföljning som ska användas, liksom frekvens och omfattning. I de fall där uppföljning och tillsyn är reglerat i lag styr detta vilka typer av uppföljning som är möjlig.

Efterlevnaden säkras löpande genom intern kontroll som varje nämnd ansvarar för samt genom regionsstyrelsens uppsiktsplikt och revisorernas granskning.

ALLMÄNHETENS INSYN

Allmänheten ska få skälig insyn i verksamhet som lämnas över till privata utförare. I de avtal som tecknas med privata utförare ska det därför ställas krav på att allmänheten ska ha rätt till insyn i hur verksamheten utförs. Vidare ska anges vilken information som ska tillhandahållas regionen och hur det ska ske (10 kap. 9 § KL).

Informationen som begärs från privata utförare ska ha en koppling till upphandlingen, avtalet och verksamheten och inte ställa högre krav än vad som är rimligt. Utföraren behöver inte lämna uppgifter om det strider mot lag eller annan författning. Den information som lämnas ska inte anses utgöra företagshemlighet enligt lag (1990:409) om skydd för företagshemligheter. Utföraren bör få information om att handlingarna är allmänna handlingar när de inkommit till Region Sörmland och att de kan vara offentliga.

Allmänheten ska vidare erbjudas möjlighet att jämföra olika vårdgivares utbud och resultat. Det görs bland annat genom att Region Sörmland medverkar till utvecklingen av nationella jämförelsetjänster, exempelvis inom ramen för 1177, Kolada och Öppna Jämförelser som publiceras av Sveriges Kommuner och Regioner.

UPPDRAG SAMT ÅTERRAPPORTERING

Regionfullmäktige uppdrar till varje nämnd att med utgångspunkt i detta program ansvara för att säkerställa att även privata utförare inom nämndens ansvarsområde bedriver verksamheten enligt de lagar, förordningar och föreskrifter som gäller eller kan komma att gälla för verksamheten samt de mål och riktlinjer som fullmäktige och nämnd fastställer för respektive verksamhet. Regionfullmäktige uppdrar vidare till varje nämnd att säkerställa allmänhetens insyn i verksamhet.

Varje nämnd ska med fullmäktiges program som grund utarbeta en årlig plan för när och på vilket sätt avtal och verksamhet ska följas upp. Planen ska bifogas nämndens verksamhetsplan och följas upp och redovisas i samband med delårsrapportering och årsredovisning till regionfullmäktige.

Planen ska innehålla:

- En sammanfattande beskrivning av nämndens uppföljningsansvar
- Vad som ska följas upp
- Vilka former av uppföljning som kommer att tillämpas (till exempel tillsyn, verksamhetsuppföljning och avtalsuppföljning)
- Vem eller vilka som ansvarar för att genomföra uppföljningarna
- Särskilda granskningsområden under året
- Tidplan
- Former för återkoppling av resultat (till nämnd, utförare och allmänheten).

Varje nämnd ansvarar för att rapportera måluppfyllelse och resultat kopplade till målen till regionfullmäktige. Detta görs i samband med delårsuppföljning och årsredovisning.

Uppföljningen till regionfullmäktige ska redovisa nämndens sammanfattande bedömning av måluppfyllelse och resultat kopplat till målen.

Vidare ska redovisas:

- Genomförda granskningar av privata utförare under året
- Hur uppföljningen har fungerat och dess resultat
- Hur verksamheten planeras att utvecklas för att skapa utrymme för nya och förbättrade tjänster.

Avgiftsbilaga

Taxor och avgifter inom hälso- och sjukvården

Nedan redovisas en sammanställning av taxor och avgifter för hälso- och sjukvården inom Region Sörmland. För fullständigt regelverk se avgiftshandboken, sjukresor i Sörmland (1177.se) samt hjälpmedelsavgifter. Avgifter för personer från andra länder regleras i Sveriges Kommuner och Regioners handbok "Vård av personer från andra länder".

ÖPPENVÅRD

Avgifterna ska följa konsumentprisindex (KPI) och revideras årligen.

ENHETSTAXA	AVGIFT 2025
Personer 20-84 år folkbokförda i Sverige	
Besök primärvård	260 kr
Besök primärvårdsjour	460 kr
Digital kontakt* primärvård (läkare och psykolog)	100 kr
Besök specialistvård	460 kr
Besök specialistvård med remiss från primärvård	260 kr
Besök på akutmottagning	460 kr
Digital kontakt specialistvård* (läkare och psykolog)	200 kr
Receptförnyelse utan besök (primärvård samt specialistvård)	100 kr
Hälsosamtal enligt Sörmlands Hälsoprogram	260 kr
Ambulanssjukvård	460 kr
Personer 85 år och äldre folkbokförda i Sverige	
Besök inom öppenvården inklusive ambulanssjukvård	0 kr
Personer 0-19 år folkbokförda i Sverige	
Besök inom öppenvården inklusive ambulanssjukvård	0 kr

* Med digital kontakt menas kontakt med ljud, bild och/ eller text som sker med säker inloggning.

AVGIFTSBEFRIADE VÅRDKONTAKTER	AVGIFT 2025
Besök för personer 85 år och äldre	0 kr
Besök för barn (0-19 år)	0 kr
Förnyelse inkontinenshjälpmedel utan besök	0 kr
Förlängning av sjukskrivning utan besök	0 kr
Riktade hälsokontroller och hälsofrämjande åtgärder*	0 kr
Provtagning, klin-fys undersökning, radiologi	0 kr
Utlämning av hjälpmedel utan särskilt besök	0 kr
Utlämning av näringsdryck till patient	0 kr
Patienter omfattade av LSS, mot uppvisande av intyg	0 kr
Häktade, anhållna samt intagen på kriminalvårdsanstalt	0 kr
Patient med smittsam sjukdom eller smittbärare	0 kr
Värnpliktiga	0 kr
Mödra- och barnhälsovård	0 kr
Avstämningsmöte med Försäkringskassan	0 kr
Koordineringsinsatser för sjukskrivna	0 kr
Barn- och ungdomspsykiatrisk vård	0 kr
Nytt besök inom 24 timmar för samma besvär	0 kr
Intyg i samband med adoption	0 kr
Utökat vaccinationsprogram för barn	0 kr
Vaccination för riskgrupper**	0 kr
Påtvingade besök	0 kr
Konsultation mellan vårdgivare	0 kr
Forskningspatient	0 kr
Ambulanssjukvård särskilda grupper***	0 kr
Anhöringsamtal	0 kr
Vaccination TBE (3-19 år)	0 kr

*Gäller ej SHP

** Gäller särskilt beslutade typer av vaccin för personer över 65 år samt medicinska riskgrupper enligt folkhälsomyndighetens rekommendationer

*** Gäller barn, personer över 85 år, kontraktspatienter, patienter inskrivna i SSIH, häktade, anhållna samt asylsökande

ASYLSÖKANDE OCH PERSONER SOM SAKNAR TILLSTÅND **AVGIFT 2025****PRIMÄRVÅRD****Personer 20–84 år**

Läkarbesök akut vård och vård som inte kan anstå	50 kr
Sjukvårdande behandling, akut vård och vård som inte kan anstå	25 kr
Planerad vård och vård som kan anstå	260 kr
Besök primärvårdsjour	50 kr
Digital kontakt (läkare och psykologer)	100 kr
Receptförnyelse	100 kr

Personer 0–19 år

Besök oavsett kontaktsak	0 kr
--------------------------	------

SPECIALISTVÅRD**Personer 20 år–84 år (akut vård och vård som inte kan anstå)**

Läkarbesök och sjukvårdande behandling, som kan anstå	460 kr
Läkarbesök med remiss från primärvård	50 kr
Sjukvårdande behandling med remiss från primärvård	25 kr
Receptförnyelse	100 kr

Personer 20 år och äldre (planerad vård och vård som kan anstå)

Läkarbesök samt sjukvårdande behandling med remiss från annan vårdgivare eller primärvård	260 kr
Digital kontakt (läkare och psykologer)	200 kr

Personer 0–19 år

Besök oavsett kontaktsak	0 kr
--------------------------	------

AVGIFTSFRI VÅRD

Mödra- och barnhälsovård inklusive läkarbesök	0 kr
Förlossningsvård	0 kr
Vård vid abort	0 kr
Ambulanssjukvård	0 kr
Smittskydd	0 kr
Preventivmedelsrådgivning	0 kr
Vård för personer 85 år och äldre	0 kr

Högekostnadsskydd för öppenvård

Högekostnadsskyddet för besök i öppen hälso- och sjukvård uppgår till det, vid var tid gällande, maxbelopp 1 450 kr som framgår av 17 kap, 6§, hälso- och sjukvårdslagen.

SLUTENVÅRD

Avgiften för slutenvård för personer över 18 år följer den vid var tid högsta avgift som följer av 17 kap, 2§, hälso- och sjukvårdslagen.

	AVGIFT 2025
Vård dag (vuxna)	130 kr
Vård dag (barn)	0 kr
Häktade	0 kr
Intagna kriminalvården	0 kr
Person som genomgår grundläggande militär utbildning	0 kr
Asylsökande	0 kr
Partner på BB (inklusive måltider)	350 kr

UTEBLIVANDEAVGIFT

Avgift för uteblivet besök gäller även för barn- och ungdomar 0–19 år, de som är 85 år och äldre samt digitala besök, för samtliga yrkeskategorier, och ingår inte i högekostnadsskyddet/kortet.

Besök ska avbokas senast 24 timmar innan utsatt besökstid. 36 timmar innan får patient som uppger sitt mobilnummer en SMS påminnelse. Avbokning kan oftast ske både via telefon till mottagning, såväl som via 1177, Vårdguidens tjänster.

	AVGIFT 2025
Uteblivet besök primärvård	410 kr
Uteblivet besök primärvårdsjour	620 kr
Uteblivet besök specialistsjukvård	620 kr
Uteblivet besök till BVC	0 kr
Uteblivet besök till ungdomsmottagning	0 kr

HJÄLPMEDEL

Avgift tas ut för utprovning, inträning och anpassning av hjälpmedel. Avgiften ingår i högkostnads-skyddet för sjukvård.

Egenavgift tas ut av såväl öppen som slutenvårds-patienter. För slutenvårdspatienter debiteras avgift i samband med utskrivning. Barn och ungdom betalar egenavgift för vissa samhällsbetalda hjälpmedel. Brukare räknas som vuxna från och med 1 januari det år de fyller 20 år.

Egenavgifter per produktområde

Hjälpmedel för kommunikation och kognition

SAMHÄLLSBETALDA HJÄLPMEDEL	EGEN-AVGIFT	EGEN-AVGIFT*
Persondator	600 kr /år	
Telefoner högtalande	300 kr/år	
Klockor för barn	50 kr/år	400 kr/år
Klockor för vuxna	100 kr/år	400 kr/år
Almanackor, kalendrar och plane-ringssystem för barn och vuxna	50 kr/år	400 kr/år

*Den högre avgiften gäller i de fall inköpskostnaden överstiger 2000 kr

Hörselhjälpmedel

Regionen äger hörapparaten och tillbehör, ska återlämnas då behov upphör. Förbrukningsartiklar, batterier, vaxfilter, ljudslang och domer betalas av patienten. Beställningsblankett kan fås genom hörselvårdsmottagningen.

SAMHÄLLSBETALDA HJÄLPMEDEL	EGEN-AVGIFT
Hörapparat	Engångsavgift 850 kr
Borttappad hörapparat	De första 3 åren betalar patienten faktisk kostnad. Därefter minus 20 % av den faktiska kostnaden upp till 5 år.
Förskrivning av hörsel- tekniska hemhjälpmedel i samband med hörappara- ratsanpassning på mott.	Avgiftsfritt. Besöksavgift tas ut.
Förskrivning av hemhjälp- medel via telefonkontakt med hörselvårdsmott.	0 kr
Reparation och service*	0 kr

*I de fallen hörapparat/produkt har skadats avsiktligt eller genom uppenbar misskötsel ska brukaren stå för hela reparationskostnaden.

Ortopedtekniska hjälpmedel

En nivåuppdelning av ortoser tillämpas där nivå A likställs med förband och ingår i avgiften för läkar- besök eller sjukvårdande behandling.

Nivåerna B, C och D innebär egenavgift enligt tabell. Definition av nivåer framgår i Avgiftshand- boken. Egenavgift vuxen tas ut from första januari det år du fyller 20 år.

ANPASSADE PRODUKTER HJÄLPMEDEL	EGEN-AVGIFT VUXEN	EGEN-AVGIFT BARN
Spinala ortoser – mjuk	500 kr	0 kr
Spinala ortoser – semirigid samt rigid	0 kr	0 kr
Övre extremitetsortoser mjuk -handled	250 kr	0 kr
Övre extremitetsortoser mjuk -finger/tumme	100 kr	0 kr
Övre extremitetsortoser mjuk – armbåge och epikondylitbandage	200 kr	0 kr
Övre extremitetsortoser semirigid – handled	250 kr	0 kr
Övre extremitetsortoser semirigid – finger/tumme	100 kr	0 kr
Övre extremitetsortoser semirigid – armbåge och epikondylitbandage	200 kr	0 kr

ÖVRE EXTREMITETSORTOSER RIGID HJÄLPMEDEL	EGEN-AVGIFT VUXEN	EGEN-AVGIFT BARN
Helhandsortos - materialåtgång under 450 cm ²	250 kr	0 kr
Handledsortos - materialåtgång under 200 cm ²	150 kr	0 kr
Handledsortos - materialåtgång över 200 cm ²	250 kr	0 kr
Finger och tumortos - materialåtgång under 200 cm ²	100 kr	0 kr
Armbågsortos - materialåtgången under 450 cm ²	350 kr	0 kr
Epikondylitbandage	200 kr	0 kr
Nedre extremitetsortoser- Prefabricerande standardmodell mjuk - knä	350 kr	0 kr
Nedre extremitetsortoser- Prefabricerande standardmodell mjuk – fot	150 kr	0 kr
Nedre extremitetsortoser- Prefabricerande standardmodell semirigid/rigid – knä samt fot	0 kr	0 kr
Nedre extremitetsortoser - Prefabricerande standardmodell- Tåortos	0 kr	0 kr

FORTSÄTTNING ÖVRE EXTREMITETSORTOSER RIGID HJÄLPMEDEL	EGEN- AVGIFT VUXEN	EGEN- AVGIFT BARN
Ståskal och formgjutna sitsar	0 kr	0 kr
Bekvämskor	900 kr	400 kr
Behandlingsskor, efterbehand- lingsskor samt ortoskor	0 kr	0 kr
Fotbäddar/inlägg	500 kr	300 kr
Benlängdsskillnad	200 kr	0 kr
Olikstora fötter	900 kr	400 kr

ANPASSADE PRODUKTER	EGEN- AVGIFT VUXEN	EGEN- AVGIFT BARN
Värmehjälpmedel	0 kr	0 kr
Extremitetsproteser	0 kr	0 kr
Bräckbandage	0 kr	0 kr
Bröstproteser	0 kr	0 kr

Ödembehandlande hjälpmedel

Kompressionshjälpmedel - standard eller måttbeställd. Högst två uppsättningar per år. Priset är en engångsavgift.

ÖDEMBEHANDLANDE HJÄLPMEDEL	EGEN- AVGIFT
Kompressions BH	400 kr
Kompressionsstrumpa eller ärm	200 kr
Ett par eller byxa	400 kr
Kompressionshandske	100 kr

Medicinska behandlingshjälpmedel

MEDICINSKA BEHANDLINGSHJÄLPMEDEL	EGEN- AVGIFT
Andningshjälpmedel CPAP, BI-PAP	100 kr /mån
Stimulator för smärtlindring TENS	100 kr /mån

Rörelsetekniska hjälpmedel

RÖRELSETEKNISKA HJÄLPMEDEL	EGEN- AVGIFT
Eldriven rullstol	600 kr/år
Eldriven vårdarmanövrerad rullstol	600 kr/år
Drivaggregat till manuell rullstol som individuellt hjälpmedel	600 kr/år
Cykel barn	400kr/år

Hjälpmedel med engångsavgift för brukaren

Hjälpmedlet övergår i brukarens ägo.

HJÄLPMEDEL MED ENGÅNGSAVGIFT	ENGÅNGS- AVGIFT
Cykel vuxen	5 000 kr
Termometrar, inomhus och utomhus	200 kr
Tandemcykel	5 000 kr

Synhjälpmedel

Glasögon och kontaktlinser subventioneras av Region Sörmland enligt särskilda bestämmelser. Regelverk och information om bidrag finns på: www.regionsormland.se under patientinformation på respektive ögonmottagning samt på Synmottagningen.

SAMHÄLLSBETALDA HJÄLPMEDEL	EGEN- AVGIFT
Persondator	600 kr/år
CCTV	600 kr/år
Daisyspelare	100 kr/år

Övriga hjälpmedel

SAMHÄLLSBETALDA HJÄLPMEDEL	EGEN- AVGIFT
Höftskyddsbyxa	Engångsavgift 100 kr/byxa

Inkontinenshjälpmedel

Registrering görs i journalsystemet.

SAMHÄLLSBETALDA HJÄLPMEDEL	EGEN- AVGIFT
Förnyelse av inkontinens- hjälpmedel utan besök. Högekostnadsskydd gäller.	0 kr
Barn-, ungdom to m 19 år	0 kr

Hårersättning

Peruker, postischer, toupéer samt tatuering av ögonbryn och eyeliner kan i vissa fall subventioneras av regionen med en årlig ersättning på högst 4 000 kr.

INTYG OCH ÅTGÄRDER UTANFÖR HÄLSO- OCH SJUKVÅRDS UPPDRAGET

Som huvudprincip gäller att den som begär ett intyg ska stå för kostnaden. När intyg utfärdas som en naturlig del av de åtgärder som vidtas vid ett öppenvårdsbesök, uttas ingen särskild avgift för intyget, till exempel sjukintyg. I de fall patienten i samband med ett öppenvårdsbesök begär ett intyg som inte ingår i den allmänna sjukförsäringen, ska intygsavgift tas, och besöksavgift för öppenvårdsbesök.

GRUPP	AVGIFT EXKL MOMS	AVGIFT INKL MOMS
1 Avgiftsfria intyg	0 kr	-----
2 Enklare intyg – kort intyg	416 kr	520 kr
3 Normalt intyg- medellångt intyg	824 kr	1 030 kr
4 Omfattande intyg – långt intyg	1 240 kr	1 550 kr
5 Intyg/åtgärd som kan ha olika omfattning	Timtaxa 412 kr per påbörjad kvart (1 648 kr/h)	Timtaxa 515 kr per påbörjad kvart (2 060 kr/h)

Om ett intyg ska utfärdas på annat språk än svenska ska timtaxa alltid tillämpas. I det fall intyget måste överlämnas till översättare ska denna kostnad debiteras. Angivet belopp avser patientens hela kostnad. Besöksavgift därutöver ska inte tas ut, undantaget när intyget utfärdas vid öppenvårdsbesök, till exempel sjukintyg. Åtgärder- na ingår inte i högkostnadsskyddet.

AVGIFT BASSÄNG

	AVGIFT INKL MOMS
Avgift bassängbad (avtal tecknas)	600 kr / timme
Avgift bassängbad, extern förhyrning stora bassängen MSE	900 kr / timme

SJUKRESOR

Rätt till ersättning för sjukresa framgår av vid aktuell tid gällande regelverk för sjukresor.

Egenavgift är den kostnad som du själv får betala.

RESESÄTT	ERSÄTTNING	EGENAUGHT
Sjukresetaxi / specialfordon		150 kr / enkelresa
Privat bil	2,5 kr/km	100 kr /enkelresa
Allmänna kommunika- tioner	Biljettkostnad	34 kr /enkelresa
Flyg		150 kr/enkelresa
Medresenär administrativ kostnad		100 kr

I de fall logi beviljats utgår en egenavgift på 130 kr per dygn, egenavgiften tas ut från dygn nummer två och ingår ej i högkostnadsskyddet för sjukresor.

Högkostnadsskyddet för sjukresor är 2 250 kr.

Tandvård

Fri tandvård ges till och med 19 år under förutsättning att riksdagen fattar beslut om sänkt åldersgräns.

Avgifter inom kollektivtrafik

Resekort kostar 30 kr.

PRODUKT	1 ZON	2 ZON	LÄN
30 dagar vuxen	680 kr	Finns ej	1 070 kr
30 dagar ungdom/student	455 kr	Finns ej	715 kr
30 dagar lågtrafik	280 kr	Finns ej	Finns ej
Sommarkort	Finns ej	Finns ej	630 kr
Skolkort	6 460 kr	Finns ej	10 165 kr
Årskort	6 800 kr	Finns ej	10 700 kr
Enkelbiljett	34 kr	68 kr	102 kr
Enkelbiljett ungdom/student	23 kr	46 kr	69 kr
Dygnsbiljett 24h zon	72 kr	Finns ej	Finns ej
Dygnsbiljett 24h zon ungdom/student	46 kr	Finns ej	Finns ej
Dygnsbiljett 24h län	Finns ej	Finns ej	216 kr
Dygnsbiljett 24h län ungdom/student	Finns ej	Finns ej	144 kr
Dygnsbiljett 72h zon	139 kr	Finns ej	Finns ej
Dygnsbiljett 72h zon ungdom/student	93 kr	Finns ej	Finns ej
Dygnsbiljett 72h län	Finns ej	Finns ej	330 kr
Dygnsbiljett 72h län ungdom/student	Finns ej	Finns ej	216 kr

Avgifter inom kultur

	AVGIFT 2025	ÅRSKORT
Entréavgift läns museet, vuxna	80 kr	150 kr
Entréavgift läns museet, barn t o m 18 år	0 kr	Finns ej

Införs i samråd med Nyköpings kommun.

Övriga avgifter

AVGIFTER VID UTLÄMNANDE AV ALLMÄNNA HANDLINGAR

AVGIFT 2025	
Kopia 1-9 sidor	0 kr
Kopia 10 sidor	50 kr
Kopia från den 11e sidan	2 kr/sida
Maxavgift egen eller eget barns journal	500 kr
USB minne	100 kr
CD skiva	50 kr
Omfattande utlämnanden	125 kr/ påbörjad fjärdedels timme och 2 kr per framställd kopia (dock lägst 50 kr)

ÖVRIGA AVGIFTER

AVGIFT 2025	
Faktureringsavgift pappersfaktura, fr o m 1 juni 2025	50 kr / faktura
BESÖKSPARKERING	
Utanför entré Mälarsjukhuset	30 kr / timme
Övriga avgiftsbelagda parkeringsplatser	15 kr / timme
Maximal dygnstaxa på övriga avgiftsbelagda parkeringsplatser	80 kr / dygn
Laddplats, schabloniserat elpris enligt faktisk förbrukning, plus	15 kr / timme
Parkeringsstillstånd för rörelsehindrade	0 kr / timme
Felparkeringsavgift	Enligt beslut i respektive kommun
Felparkeringsavgift utan tillstånd på plats för rörelsehindrade	1 000 kr
PERSONALPARKERING	
30 dagars parkeringstillstånd	250 kr
5 dagars parkeringstillstånd	60 kr

I de fall som avgifter inte benämns i denna bilaga så gäller samma avgifter som under 2024.

Region Sörmland
Repslagaregatan 19
611 88 Nyköping

